

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra sociální práce

Diplomová práce

Bc. Klára Večeřová, DiS.

**Vybrané organizace české Charity a jejich činnost na poli
humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí**

Chosen organizations of Czech Caritas and their activities in the field of foreign
humanitarian assistance and development cooperation

Praha 2016

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Št'astná, Ph.D.

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní Jaroslavě Štastné za vstřícnost, podnětné připomínky a ochotu se mnou práci dokončit. Poděkování patří také panu Igoru Tomešovi, který mi poradil s uchopením tématu a práci se mnou započal. Děkuji rovněž všem respondentům za jejich trpělivost a čas, který věnovali zodpovídání mých otázek.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 26. 7. 2016

.....

Jméno a příjmení

Klíčová slova (česky):

humanitární pomoc, zahraniční rozvojová spolupráce, Charita, mapování činností, „dobrá praxe“

Abstrakt (česky):

Diplomová práce se zabývá činnostmi organizací české Charity na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí. Cílem práce je prozkoumat možnosti a limity přenosu a sdílení poznatků o „dobré praxi“ z pohledu vybraných organizací české Charity.

Práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část je strukturována do tří hlavních kapitol, které se obecně věnují humanitární pomoci a rozvojové spolupráci, popisu vybraných organizací české Charity a vymezení „dobré praxe“. Praktická část je tvořena deskriptivním výzkumem činností vybraných organizací české Charity na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí od roku 2000 do současnosti a kvalitativním výzkumem přístupu pracovníků vybraných organizací české Charity ke vzájemnému sdílení „dobré praxe“ na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí. Výzkumné otázky jsou zodpovídány kombinací dotazníkového šetření a rozhovorů vedených za pomoci návodu.

Hlavním výsledkem diplomové práce je souhrnná tabulka obsahující přehled činností vybraných organizací na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí a prezentace postojů pracovníků daných organizací k „dobré praxi“ a jejímu sdílení.

Key words (in English):

humanitarian assistance, foreign development cooperation, Caritas, activities mapping, "good practice"

Abstract (in English):

The diploma thesis deals with the activities of Czech Caritas organizations in the field of humanitarian assistance and development cooperation abroad. The aim of the work is to explore the possibilities and limits of transferring and sharing "good practice".

The work consists of a theoretical and practical part. The theoretical part is structured in three main chapters, which deal with humanitarian aid and development cooperation topics, describe the selected Czech Caritas organizations and define "good practice". The practical part consists of a descriptive research of the selected Czech Caritas organizations activities in the field of humanitarian assistance and development cooperation abroad executed between 2000 and 2016 and qualitative research of employee's approaches to mutual sharing of "good practice". Research questions are answered by combining questionnaire survey and interviews which are conducted with the help of the manual.

The main results of this thesis is a summary table containing descriptions of activities in the field of humanitarian assistance and development cooperation abroad and presentation of employee's attitudes to "good practice" and its sharing.

OBSAH

I.	ÚVOD.....	10
II.	TEORETICKÁ ČÁST	12
1	Zahranční humanitární pomoc a rozvojová spolupráce.....	12
1.1	Historický kontext.....	13
1.2	Výchozí podmínky	16
1.3	Motivy pomoci	19
1.4	Pojem, pojetí a cíle zahraniční humanitární pomoci.....	21
1.4.1	Principy zahraniční humanitární pomoci.....	23
1.4.2	Organizace a nástroje zahraniční humanitární pomoci.....	24
1.4.3	Právní rámec zahraniční humanitární pomoci.....	26
1.5	Pojem, pojetí a cíle rozvojové spolupráce	29
1.5.1	Principy rozvojové spolupráce.....	31
1.5.2	Organizace a nástroje rozvojové spolupráce	32
1.5.3	Právní rámec rozvojové spolupráce.....	35
2	Vybrané organizace české Charity a jejich činnost.....	36
2.1	Pojem a pojetí charity.....	37
2.2	Organizace české Charity.....	37
2.2.1	Charita Česká republika	40
2.2.2	Arcidiecézní charita Olomouc	42
2.2.3	Arcidiecézní charita Praha.....	43
2.2.4	Diecézní charita Brno a Oblastní charity Hodonín, Třebíč a Znojmo.....	44
2.2.5	Diecézní charita České Budějovice	45
2.2.6	Diecézní charita Litoměřice	46
2.2.7	Diecézní charita ostravsko-opavská a Charita Ostrava.....	46
2.2.8	Diecézní charita Plzeň.....	47
2.2.9	Diecézní katolická charita Hradec Králové.....	48
3	„Dobrá praxe“ v činnosti vybraných organizací Charity.....	49
3.1	Pojem a pojetí „dobré praxe“.....	49
3.2	Výzkum „dobré praxe“	50
III.	METODOLOGICKÁ ČÁST	52
4	Cíle výzkumu a výzkumné otázky.....	52
5	Výzkumná strategie	53

6	Techniky zjišťování a analýza empirických dat.....	54
7	Výzkumný vzorek.....	55
IV.	PRAKTICKÁ ČÁST	57
8	Realizace výzkumného šetření.....	57
9	Limity výzkumu a sebereflexe výzkumníka	58
10	Interpretace dat.....	59
10.1	Vnímání „dobré praxe“ pracovníky vybraných organizací.....	59
10.2	„Dobrá praxe“ v činnosti vybraných organizací.....	61
10.3	Využití poznatků o „dobré praxi“ vybraných organizací	62
11	Diskuse.....	65
V.	ZÁVĚR.....	68
VI.	SEZNAM LITERATURY.....	70
VII.	SEZNAM PŘÍLOH.....	81

SEZNAM ZKRATEK

ACHO	Arcidiecézní charita Olomouc
ACHP	Arcidiecézní charita Praha
CONCORD	European confederation of Relief and Development Non-Governmental Organizations / Evropská konfederace nevládních neziskových organizací pro humanitární pomoc a rozvoj
ČKCH	Česká katolická charita
ČR	Česká republika
ČRA	Česká rozvojová agentura
ČSR	Československá republika
DAC	Development Assistance Committee / Výbor pro rozvojovou spolupráci
DCI	Development Cooperation Instrument / Nástroj pro rozvojovou spolupráci
DCHB	Diecézní charita Brno
DCHČB	Diecézní charita České Budějovice
DCHL	Diecézní charita Litoměřice
DCHOO	Diecézní charita ostravsko-opavská
DCHP	Diecézní charita Plzeň
DKCHHK	Diecézní katolická charita Hradec Králové
DVO	Dílčí výzkumné otázky
ECHO	European Commission's Humanitarian Aid and Civil Protection department / Úřad Evropské komise pro humanitární pomoc
EDF	European Development Fund / Evropský rozvojový fond
ENPI	European Neighbourhood Policy Instrument / Nástroj evropského sousedství a partnerství
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations / Agentura Organizace spojených národů pro výživu a zemědělství
FoRS	České fórum pro rozvojovou spolupráci
HIV/AIDS	Human Immunodeficiency Virus / Acquired Immunodeficiency Syndrome
CHČR	Charita Česká republika

IFRC	International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies / Mezinárodní federace společnosti Červeného kříže a Červeného půlměsíce
IDRL	International Disaster Response Law / Mezinárodní právo reakce na katastrofy
IMF	International Monetary Fund / Mezinárodní měnový fond
IMO	International Organization for Migration / Mezinárodní organizace pro migraci
IPA	Instrument for Pre-accession Assistance / Integrovaný nástroj pro předvstupní pomoc
IS	Instrument for Stability / Nástroj pro stabilitu
IZS	Integrovaný záchranný systém
MDGs	Millennium Development Goals / Rozvojové cíle tisíciletí
MF	Ministerstvo financí České republiky
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
MV	Ministerstvo vnitra České republiky
MZ	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
OCHA	United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs / Úřad Organizace spojených národů pro koordinaci humanitární pomoci
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development / Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů / United Nations
SDGs	Sustainable Development Goals / Cíle udržitelného rozvoje
UN	United Nations / Organizace spojených národů
UNDP	United Nations Development Programme / Rozvojový program Organizace spojených národů
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees / Úřad Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky
UNICEF	United Nations Children's Emergency Fund / Dětský fond Organizace spojených národů
WFP	United Nations World Food Programme / Světový potravinový program
WHO	World Health Organization / Světová zdravotnická organizace
WTO	World Trade Organization / Světová obchodní organizace
ZRS	Zahraniční rozvojová spolupráce

I. ÚVOD

Na území České republiky působí více než 350 organizací Charity. Přestože má většina z nich vlastní právní subjektivitu, dle svých stanov se sdružují pod záštitou Charity Česká republika. Vytváří tak síť organizací Charity, která je největším nestátním poskytovatelem sociálních služeb v republice. Na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí rovněž zastává nezanedbatelnou roli. Řadí se společně s organizacemi Člověk v tísni nebo ADRA mezi nejvýznamnější nestátní aktéry v této oblasti.

Převážná většina organizací české Charity se věnuje provozování sociálních a zdravotních služeb na území republiky. Pro účely diplomové práce jsou vybrány organizace české Charity, které realizují projekty humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí. Práce se věnuje projektovým aktivitám vybraných organizací nikoli poskytování finančních darů do zahraničí, pomoci migrantům na území ČR či globálnímu rozvojovému vzdělávání, jenž do oblasti humanitární pomoci a rozvojové spolupráce bezesporu spadají. Mezi organizace české Charity, jenž jsou objektem zájmu této práce, patří Charita Česká republika, Arcidiecézní charita Olomouc, Arcidiecézní charita Praha, Diecézní charita Brno, Oblastní charita Hodonín, Oblastní charita Třebíč, Oblastní charita Znojmo, Diecézní charita České Budějovice, Diecézní charita Litoměřice, Diecézní charita ostravsko-opavská, Charita Ostrava, Diecézní charita Plzeň a Diecézní katolická charita Hradec Králové.

Síťové uspořádání organizací Charity v sobě nese veliký potenciál pro sdílení poznatků a spolupráci. Tento potenciál však na poli zahraniční humanitární pomoci a rozvojové spolupráce není příliš využíván. Motivem k napsání diplomové práce bylo nízké povědomí vybraných organizací o zahraničních aktivitách ostatních organizací Charity. Prvotní impuls a potřeba tento nedostatek napravit vycházel ze setkání zástupců diecézních a arcidiecézních Charit a Charity Česká republika.

Cílem práce je prozkoumat možnosti a limity přenosu a sdílení poznatků o „dobré praxi“ z pohledu vybraných organizací české Charity. Práce se skládá z teoretické, metodologické a praktické části. Teoretická část je strukturována do tří hlavních kapitol, které se obecně věnují humanitární pomoci a rozvojové spolupráci, popisu vybraných organizací české Charity a vymezení „dobré praxe“. Obsahem metodologické části jsou cíle výzkumu a výzkumné otázky, popis zvolené výzkumné strategie, popis způsobu zjišťování a analýzy dat

a definice výzkumného vzorku. V metodologické části jsou navržena dvě na sebe navazující výzkumná šetření. Jedná se o deskriptivní výzkum činností vybraných organizací české Charity na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí od roku 2000 do současnosti a kvalitativní výzkum přístupu pracovníků vybraných organizací české Charity ke vzájemnému sdílení „dobré praxe“ na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí. Shrnutí získaných dat z deskriptivního výzkumu je obsahem kapitol věnujících se popisu činností vybraných organizací zařazených v teoretické části práce. Shrnutí a interpretace dat získaných z kvalitativního šetření je náplní praktické části.

Ambicí diplomové práce je vytvořit materiál obsahující podstatné informace o zahraniční humanitární pomoci a rozvojové spolupráci a činnostech organizací české Charity v těchto oblastech. Praktickým výstupem práce je souhrnná tabulka obsahující přehled činností vybraných organizací na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí a prezentace postojů pracovníků daných organizací k „dobré praxi“ a jejímu sdílení.

II. TEORETICKÁ ČÁST

1 Zahraniční humanitární pomoc a rozvojová spolupráce

Katastrofy ovlivňují životy lidí od samého počátku lidské existence. V souvislosti s nimi jednotlivci a společnosti učinili a stále činí mnoho pokusů směřujících ke snižování jejich následků, jejich prevenci a rozvoji způsobů reakcí na ně. Cílem všech těchto pokusů bylo a je zvládnání katastrof¹ (Coppola, 2007, s. 1).

Motivace k aktivitám zaměřeným na zvládnání katastrof je do značné míry stejná po celém světě. Jedná se především o ochranu lidského života, majetku a životního prostředí. Schopnosti jednotlivých regionů potažmo států tyto aktivity realizovat jsou však značně rozdílné. Některé regiony a státy jsou v oblasti zvládnání katastrof více rozvinuté než jiné, ať již z politických, kulturních, ekonomických nebo jiných důvodů. Žádný národ však bez ohledu na své bohatství nebo moc není proti katastrofám plně imunní. V souvislosti se vznikem globální ekonomiky je také stále těžší řešit následky katastrof pouze uvnitř jedné země (Coppola, 2007, s. 1).

Tendence k pomáhání lidem vzdáleným mají dlouhou tradici. Můžeme je spatřovat nejen v době přírodních katastrof nebo válečných krizí, ale také v časech míru. Tyto tendence byly formovány etickými hodnotami světových náboženství; filozofickými směry, především osvícenstvím a humanismem; hnutími za politické a sociální reformy; tradicemi odborů; kampaněmi proti otroctví, myšlenkami pacifismu a dalšími ideovými prameny (Stojanov et al., 2008).

V následujících kapitolách bude pro uvedení do kontextu stručně představena historie pomoci lidem vzdáleným, výchozí podmínky a motivy pomoci. Objasněny budou také základní pojmy z oblasti zahraniční humanitární pomoci a rozvojové spolupráce, jejich principy, organizace, používané nástroje a právní rámec.

¹ v originále: disaster management

1.1 Historický kontext

Katastrofy od nepaměti výrazně zasahovaly do historického vývoje. Celé civilizace jimi byly zničeny v jediném okamžiku. Epidemie a pandemie opakovaně snižovaly světovou populaci. Někteří z odborníků se dokonce odvažují tvrdit, že mnohé z velkých civilizací byly poraženy účinky povodní, hladomorů, zemětřesení, tsunami a dalších rozsáhlých katastrof nikoli svými nepřáteli (Fagan in Coppola, 2007, s. 1).

Katastrofy a jejich důsledky začaly být zkoumány až v souvislosti s výskytem člověka, ačkoli se objevovaly již předtím. Archeologické objevy ukázaly, že naši pravěcí předkové čelili stejným rizikům, jež existují dnes. Důkazy naznačují, že stejně jako my činili opatření k jejich zmírňování. Již pouhá skutečnost, že se rozhodli obývat jeskyně, je důkazem této teorie. Dalším důkazem může být například příběh ze Starého zákona o Noemově arše, jenž je snad alespoň částečně založen na skutečných událostech. Příběh v sobě nese poučení o důležitosti varování, připravenosti a zmírňování dopadů katastrof. Příkladem může být také počínání sociální skupiny známé jako Asipu žijící na území dnešního Iráku kolem roku 3200 před naším letopočtem. V případech hrozícího nebezpečí se členové komunity odvolávali ke svým představeným s žádostí o radu. Představení za použití metody podobné současnému řízení rizik nejprve analyzovali problém, poté navrhli několik variant řešení a na závěr předložili možné výsledky při použití jednotlivých návrhů (Covello a Mumpower in Coppola, 2007). Dávná historie nám nabízí také příklady organizovaného řešení mimořádných situací. Jedním z nich je reakce na výbuch sopky Vesuv v roce 79 našeho letopočtu. Ačkoli Herculaneum bylo pohřbeno téměř okamžitě, většina obyvatel Pompejí přežila díky městem uspořádané masové evakuaci (Coppola, 2007, s. 2-3).

Katastrofy a jejich důsledky neberou ohled na hranice jednotlivých států a často je překračují. Tato skutečnost výrazně ovlivnila vývoj reakcí na ně a odstartovala pomoc lidem vzdáleným. Za předchůdce dnešních mezinárodních humanitárních pracovníků jsou v některých pramenech považováni již příslušníci Řádu maltézských rytířů. Jejich konání ve prospěch obětem válek, poutníků do Svaté země nebo například nemocných neslo znaky pomoci lidem vzdáleným, jak ji vnímáme dnes. Příkladem pomoci lidem vzdáleným je také konání řádu Jezuitů, jenž působil po objevení Nového Světa v jižní části Ameriky a chránil původní obyvatelstvo, nebo například Svatý Vincence de Paul a jeho následovníci, kteří se intenzivně věnovali pomoci chudým v Africe. Je důležité si však uvědomit, že významným

motivem pomoci byla v této době snaha o obrácení obyvatelstva na křesťanskou víru (Princová, 2012, s. 11).

Rozvoj filozofických směrů humanismu a osvícenství v souvislosti se zámořskými objevy a pokroky v oblasti vědy iniciovaly přechod od altruismu k filantropii. Za první humanitární akci většího rozsahu je považována pomoc lidem po zemětřesení v Caracasu roku 1812. Během zemětřesení a v jeho důsledku zahynulo více než 10 000 lidí. Do pomoci obětem se tehdy zapojily okolní státy, jejichž motivem bylo z velké míry úsilí o upevnění politického vlivu. Vývoj pomoci lidem vzdáleným podstatně ovlivnila snaha o rozvoj kolonizovaných území. Z počátku rozvoj uskutečňovaný z pozice nadřazenosti a na úkor místních zvyků a víry získával v průběhu 2. poloviny 19. století humanitní podobu. Významný vliv na formování pomoci měla také v 18. století objevující se idea lidských práv a vznikající sociální nauka církve. Změny ve společnosti, industrializace, migrace do měst a masivní odklon od náboženství v průběhu 19. století podpořily vznik směsi ideálů, jenž můžeme shrnout pod pojmem humanitarismus (Princová, 2012, s. 11-12).

Důležitým impulsem k pomoci, jež přesahovala hranice jednotlivých států i ambice jejich vůdců, byla bitva u Solferina v roce 1859. Jean Henry Dunant tehdy zorganizoval průběh pomoci, zapojil do ní civilní obyvatele a nestranně se věnoval všem raněným vojákům. Iniciativa Jeana Henryho Dunanta vyústila v mezinárodní konferenci, jež položila základy Mezinárodního výboru Červeného kříže, oficiálně založeného v roce 1863. Mezinárodní výbor červeného kříže byl u zrodu systému mezinárodního humanitárního práva, postaveného v té době především na dodržování zásad nedotknutelnosti a neutrality zdravotnických a dalších pracovníků a na dodržování principů humanity v průběhu válečného konfliktu (Člověk v tísní, 2010, s. 19).

První polovina 20. století byla poznamenána světovými válkami. V meziválečném období vzniklo na pomoc obětem několik významných mezinárodních organizací, například „Liga národů“, Save the Children a International Rescue Committee. Z „Ligy národů“ se v roce 1945 utvořila Organizace spojených národů (dále pouze OSN)². OSN se stala jedním z hlavních aktérů pomoci směřované do zahraničí. V reakci na světové války postupně

² v originále: United Nations

vznikaly také čtyři Ženevské konvence, později doplněné o dva dodatkové protokoly³, jenž patří k nejdůležitějším dokumentům humanitárního práva. Poválečná rekonstrukce a započatý proces dekolonizace měly pro rozvoj pomoci lidem vzdáleným velký význam. Od této doby můžeme hovořit o pomoci dlouhodobé a rozvojové. Marshallův plán na ekonomické zotavení Evropy se stal inspirací a předlohou pro programy rekonstrukce a rozvoje. Množství migrantů a uprchlíků v důsledku válek a dekolonizace přineslo také rozvoj organizací pečujících o tuto cílovou skupinu (Princová, 2012, s. 12-13). Důsledkem rekonstrukčních snah po druhé světové válce byl nárůst rivality dvou mocenských bloků, které dominovaly světu. Rozdělená Evropa začala zahraniční pomoc používat jako nástroj pro udržení světové bezpečnosti (Člověk v tísni, 2010, s. 21-22).

Druhá polovina 20. století přinesla různé přístupy a teorie jak realizovat pomoc lidem vzdáleným. Zpočátku byl důraz kladen na ekonomický růst a podporu formou počátečního kapitálu. Tento přístup vychází z teorie modernizace. Hlavní důraz směřuje na podporu vědy a rozvoj podporuje především peněžitou formou nebo investičními projekty. Postupně se ukázalo, že samotný hospodářský růst je nedostačující. V mnoha zemích došlo k prohloubení nerovností, škodám na životním prostředí a ohrožení tradičních společenství. Koncem 60. let 20. století začala skupina států v čele s Kanadou, Nizozemskem a skandinávskými zeměmi poskytovat pomoc s odlišnou motivací než vojensko-strategickou nebo post koloniální. Ačkoli byla pomoc stále spjata se zahraniční politikou, hlavními motivy se staly solidarita a snaha rozvíjet vzájemné porozumění (Halaxa in Člověk v tísni, 2010, s. 22). V 70. letech se vyvinuly dva protichůdné pohledy na rozvoj. Zastánci tržně orientované teorie považovali pomoc lidem vzdáleným za zbytečnou. Požadovali, aby státy samy usilovaly o svou soběstačnost a aby tak mohly činit zcela svobodně. Za nejlepší cestu rozvoje byl považován neomezený kapitalismus. Reakcí na tento přístup byla teorie závislosti. Stoupenci teorie závislosti tvrdí, že chudoba má své kořeny ve vykořisťování. Počátky vykořisťování spatřují v kolonialismu. Ačkoli byl ve většině světa zrušen již po druhé světové válce, mnoho

³ Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli ze dne 12. srpna 1949 (1. ženevská úmluva), Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trusečníků ozbrojených sil na moři ze dne 12. srpna 1949 (2. ženevská úmluva), Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci ze dne 12. srpna 1949 (3. ženevská úmluva), Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války ze dne 12. srpna 1949 (4. ženevská úmluva); vyhlášeny ve Sbírce zákonů pod č. 65/1954 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Dodatkový protokol k Ženevským úmlouvám, o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů ze dne 8. června 1977 a Dodatkový protokol k Ženevským úmlouvám, o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní povahu ze dne 8. června 1977; vyhlášeny ve Sbírce zákonů pod č. 168/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů; a Dodatkový protokol k Ženevským úmlouvám, o přijetí dalšího rozeznávacího znaku ze dne 8. prosince; vyhlášen ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 87/2007 Sb. m. s., ve znění pozdějších předpisů

nadnárodních podniků dodnes profituje ze svých poboček v dříve kolonizovaných regionech (Giddens, 2013, s 509).

První půjčka Světové banky odstartovala v 80. letech 20. století nový přístup k pomoci lidem vzdáleným. Půjčky byly nabízeny vládám rozvojových zemí s podmínkou vykonání předem stanovených reforem. V krátkodobém měřítku byly reformy úspěšné, v dlouhodobé perspektivě však přinesly negativní dopady především na nejchudší skupiny obyvatel a v některých případech způsobily zadlužení trvajícím do současnosti. Zahraniční pomoc byla v důsledku tohoto přístupu vnímána jako prostředek k prosazování zájmů jejího poskytovatele. Toto období bývá nazýváno ztracenou dekádou, během níž došlo k výrazné ztrátě důvěry lidí v zahraniční pomoc (Exnerová in Člověk v tísní, 2010, s. 23).

Studie „Limits to growth“ Římského klubu z roku 1972 přinesla nový pohled na rozvoj. Mezi aspekty, jež ovlivňují kvalitu života, zahrnuje nejen ekonomické, ale také politické, environmentální, sociální a kulturní složky. Do popředí se dostává názor, že neexistuje jeden univerzálně použitelný model rozvoje. Důraz je kladen na dlouhodobě udržitelný rozvoj, který reaguje na vývoj populace, šetrně zachází s přírodními zdroji a bere v úvahu vzájemné působení člověka a jeho životního prostředí (Člověk v tísní, 2010, s. 24).

Významným milníkem ve vývoji zahraniční pomoci byl rozpad bipolárního světa v 90. letech minulého století. Strategické cíle pomoci byly nahrazeny politickými a komerčními zájmy. Rozpad odhalil řadu krizí a přinesl zcela nová bezpečnostní rizika. Nejčastějšími katastrofami se staly tzv. komplexní krize, jejichž projevem je celkový rozpad společnosti (Princová, 2012, s. 13). V tomto období došlo k výraznému rozvoji organizací, které pomoc lidem vzdáleným poskytují. Pomoc je od této doby poskytována s důrazem na soběstačnost místních obyvatel a zohledňování lidských práv. Vychází ze zhodnocení dosavadních výsledků a používaných nástrojů. Mezi nové výzvy pomoci lidem vzdáleným patří například globální bezpečnost a reakce na dopady klimatických změn (Člověk v tísní, 2010, s 25).

1.2 Výchozí podmínky

Dnešní svět představuje konglomerát nejrůznějších sítí, jenž jsou spojeny množstvím komunikačních forem (Mezřický, 2011, s. 16). Proces, který integruje země světa v jeden společný systém, se nazývá globalizace. Můžeme rozlišovat tři významy tohoto pojmu,

a to globální kulturní sblížení, globální obchodování a nadřazení globálních ekonomických nároků lokálním zákonům. Globalizace ve smyslu kulturního sblížení je přirozeným procesem souvisejícím s rozvojem dopravy a komunikací. V jejím důsledku se na Zemi vytváří sdílená globální civilizace se společnými hodnotami. Potřeba usilovat o celosvětovou spravedlnost pramenící ze sdílených hodnot s sebou přináší riziko konfliktu. Globalizaci v tomto smyslu však není možné považovat ani za pozitivní ani za negativní. Globalizace ve smyslu obchodní globalizace představuje rozšíření vlivu určitého ekonomického subjektu po celém světě. Hodnocení této globalizace není jednoznačné. Její dopady závisí na vyrovnanosti mezi jednotlivými partnery. Globalizaci lze také vysvětlit jako utváření mezinárodních smluv ve prospěch globálního zisku, jež mají přednost před zákony jednotlivých zemí. Ani zde není hodnocení jednoznačné. Obecně lze globalizaci považovat za jev, který zpochybňuje tradiční způsoby soužití a tím vytváří tlak na hledání náhradních způsobů jejich legitimizace (Kohák, 2004, s. 21-27).

Globalizaci lze obecně vysvětlit jako proces vytváření nadnárodních vazeb a prostorů spojený s přehodnocováním lokálních kultur (Beck, 2007, s. 20). Jedinci, skupiny i národy se jejím vlivem stávají stále více vzájemně závislými (Giddens, 2013, s. 125). Velký rozvoj a zrychlení globalizačních procesů můžeme spatřit v nastolení systému tzv. plovoucích kurzů v roce 1973. Volná směnitelnost měn a oslabení vlivu států na fungování ekonomik vedly k obrovskému rozvoji mezinárodní spolupráce a expanzi podnikatelských aktivit do zahraničí. Došlo k výraznému růstu vzájemné ekonomické závislosti jednotlivých států. Proces globalizace byl pro mnoho zemí vysoce pozitivní, avšak přinesl s sebou také nová rizika (Mezřický, 2011, s. 11-16).

Globalizace je souhrnem různorodých procesů obsahujících politické, ekonomické, kulturní, sociální a technologické aspekty. Stále nově vznikající vazby překračují tradiční geografické, politické i mentální hranice. Globalizace je typická zkracováním vzdáleností a zrychlováním času. Její dopady zasahují všechny země, společenství i každého jedince. Ekonomický a sociální vývoj jednotlivých částí světa se odvíjí od jejich schopnosti zapojit se do procesu globalizace (Člověk v tísní, 2008, s. 16-18). Velkým paradoxem moderní doby, který je částečně důsledkem neschopnosti zapojit se do procesu globalizace, je nerovnoměrné rozdělení bohatství (Mezřický, 2011, s. 112).

Nerovnost bohatství a příjmu je nejviditelnější formou nerovnosti. Kromě této formy však existuje také nerovnost ve spotřebě a životním stylu, která spočívá ve ztíženém přístupu nebo nedostupnosti určitých statků a služeb (Mareš, 1999, s. 27-39). Krajním výrazem sociální nerovnosti je chudoba. „Chudoba je stav, který je důsledkem nerovného přístupu k rozdělovanému bohatství společnosti, k jejím materiálním zdrojům, kdy životní podmínky a uspokojení základním potřeb není v potřebné míře zabezpečeno dostatečnými zdroji“ (Krebs, 2010, s. 119-120). Chudobu je možné vnímat jako nedostatek něčeho důležitého pro život nebo jako nedostupnost zdrojů, statků a služeb. Od způsobu vnímání chudoby se odvíjí způsob jejího řešení. V případě nedostatku je reakcí distribuce zdrojů a v případě nedostupnosti je to jejich zpřístupnění. V moderním světě se prosazuje spíše druhé ze zmiňovaných řešení (Tomeš, 2010, s. 255).

Existují dva koncepty chudoby, subjektivní a objektivní. Subjektivní vycházejí z vlastního hodnocení životní situace jedincem. Objektivní jsou postaveny na analýzách sociálněekonomických informací. Objektivní koncepty zahrnují chudobu absolutní a relativní (Krebs, 2010, s. 120-121). Absolutní chudoba vychází z existenčního minima, které představuje nutné podmínky pro zachování fyzicky zdravé existence člověka (Giddens, 2013, s. 441). Relativní chudoba vyplývá z rozložení příjmů domácností a může se měnit v závislosti na celkovém vývoji příjmové úrovně. Zpravidla bývá určována na základě vzdálenosti od průměrného životního standardu v dané společnosti (Krebs, 2010, s. 122).

Vysvětlení původu chudoby se ubírají dvěma hlavními směry. Jeden z nich klade důraz na osobní zodpovědnost každého jedince a druhý vidí chudobu jako produkt strukturálních sil ve společnosti. Postoje, jež spatřují příčiny chudoby v jednání jedinců, mají dlouhou historii. Staví na přesvědčení, že chudoba je následkem patologie či společenské nepřizpůsobivosti. Toto přesvědčení začalo být vyvráceno v polovině 20. století. Důraz na osobní aktivitu a soukromé podnikání v průběhu 70. a 80. let minulého století mu však znovu navrátí sílu. Druhý způsob objasňování příčin chudoby klade důraz na procesy, jenž vytvářejí ve společnosti nepříznivé podmínky. Distribuce zdrojů je podle něho ovlivněna například etnickou příslušností, dosaženým vzděláním, genderem či sociální třídou. Absence motivace a osobních ambicí u chudých je vnímána jako důsledek vlivu těchto podmínek (Giddens, 2013, s. 455). Chudoba je velmi komplexním a palčivým problémem globalizovaného světa. Je vnímána jako brzda globálního rozvoje a mezinárodní společenství usiluje o zmírnění jejích dopadů (Exnerová a Volfová, 2008).

Podle některých zdrojů více než polovinou světového bohatství disponují dvě procenta nejbohatších lidí na světě (Mezřický, 2011, s. 112) a osmdesát procent světových zdrojů je spotřebovááno dvaceti procenty světové populace. Bohatství nejbohatší skupiny populace v posledních letech pomalu vzrůstá, zároveň dochází k postupnému snižování chudoby (Norberg, 2006, s. 37-40). Podle zprávy OSN „MDGs Report 2015“⁴ žilo na světě před necelými dvaceti lety 1,9 miliard extrémně chudých lidí. V roce 2015 se jejich počet pohyboval kolem 836 milionů a došlo tedy k jeho snížení na více než polovinu. Pokrok napříč zeměmi a regiony je však nerovnoměrný a přetrvávají velké rozdíly. Život v extrémní chudobě má negativní dopady na zdraví, úmrtnost dětí a matek, hygienické podmínky a přístup ke vzdělání. Situace chudých lidí je zhoršována válečnými konflikty, jenž je nutí opouštět domovy, a klimatickými změnami, které ohrožují jejich živobytí.

1.3 Motivy pomoci

Motivy vedoucí nás k pomoci lidem vzdáleným jsou rozmanité. Jsou ovlivněny morálkou, tedy souborem hodnot, norem a vzorců chování, jenž formují vztahy mezi jednotlivci, mezi jednotlivci a skupinami i mezi skupinami navzájem (Maříková, Petrussek, Vodáková, 1996, s. 648-652). Jednou za základních společenských hodnot je solidarita. Je možné ji definovat jako pospolitost lidí, soudržnost či vzájemnost. Je postavena na společných zájmech a rovnoprávnosti. Solidarita může být dobrovolná a spontánní, dobrovolná a organizovaná, povinná a garantovaná nebo povinná a organizovaná. Dobrovolná solidarita je považována za přirozenou a vyplývající z potřeby přežít, povinná solidarita je vnímána jako kolektivní úsilí o ochranu lidských životů (Tomeš, 2012, s. 49-69).

Motivy pomoci lidem vzdáleným lze rozdělit do dvou hlavních proudů. Jeden proud je založen na dobrovolné solidaritě, případně humanitě, která na rozdíl od solidarity neočekává reciprocitu, a druhý na solidaritě povinné (Tomeš, 2012, s. 49-69). V prvním případě jsou hlavními motivy morálka či například náboženství a pomoc je vnímána jako přirozená a eticky správná. V druhém případě se jedná o cílené úsilí, za nímž se skrývají politické a pragmatické důvody (Stojanov et al., 2008). Historicky starší je dobrovolná solidarita. V současnosti ji můžeme spatřovat především v činnosti církevních a nestátních organizací na poli sociální ochrany. Zpravidla je realizována vně veřejného sektoru, ale může jím být podporována.

⁴ „Millennium Development Goals Report 2015“

Oproti tomu povinná solidarita je organizována státem. Jejím cílem je ochrana obyvatel před sociálním napětím (Tomeš, 2011, s. 31-32).

Z morálního kodexu se v některých kulturách částečně utváří právní kodex, jenž je neopomenutelným motivem pomoci lidem vzdáleným. Mezinárodní humanitární právo, systém lidských práv a mezinárodní úmluvy o právech uprchlíků a vnitřně přesídlených osob se snaží o prevenci mezinárodních konfliktů, genocidy a zločinů proti lidskosti. Usilují o zmírňování důsledků válečných konfliktů či definování základních univerzálně platných lidských práv. Konkrétními příklady takových dokumentů jsou Ženevské konvence⁵ a na ně navazující Dodatkové protokoly⁶, Všeobecná deklarace lidských práv⁷, Úmluva o prevenci a trestání zločinu genocidy⁸, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech⁹, Úmluva OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení¹⁰ a Úmluva OSN o právech dítěte¹¹. Některé z uvedených dokumentů mají pouze deklaratorní charakter, i přesto však výrazně formují podobu pomoci lidem vzdáleným (Stojanov et al., 2008).

Kaplan (in Člověk v tísní, 2008, s. 12-13) nabízí další dělení motivů pomoci. Mezi deset hlavních motivů podle něho patří důvody morální, prevence kriminality a terorismu, předcházení nelegální migraci a organizovanému zločinu, ochrana před degradací životního prostředí a šířením chorob, stabilní světová ekonomika a potenciální trhy, uplatnění našich produktů a technologií, příležitosti pro zaměstnanost a mladé lidi, lepší diplomatické vztahy

⁵ Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli ze dne 12. srpna 1949 (1. ženevská úmluva), Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři ze dne 12. srpna 1949 (2. ženevská úmluva), Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci ze dne 12. srpna 1949 (3. ženevská úmluva), Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války ze dne 12. srpna 1949 (4. ženevská úmluva); vyhlášeny ve Sbírce zákonů pod č. 65/1954 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁶ Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám, o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů ze dne 8. června 1977 a Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám, o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní povahu ze dne 8. června 1977; vyhlášeny ve Sbírce zákonů pod č. 168/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů; a Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám, o přijetí dalšího rozeznávacího znaku ze dne 8. prosince; vyhlášen ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 87/2007 Sb. m. s., ve znění pozdějších předpisů

⁷ Všeobecná deklarace lidských práv; přijata Valným shromážděním OSN 10. prosince 1948

⁸ Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia; přijata Valným shromážděním OSN 9. prosince 1948 jako rezoluce Valného shromáždění 260; vyhlášena ve Sbírce pod č. 32/1955 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁹ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech; přijat Valným shromážděním OSN 19. prosince 1966; vyhlášen ve Sbírce pod č. 120/1976 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání; přijata Valným shromážděním OSN 10. prosince 1984; vyhlášena ve Sbírce pod č. 143/1988 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹¹ Úmluva o právech dítěte; přijata Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1989; vyhlášena ve Sbírce pod č. 104/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů

s partnerskými zeměmi, prestiž a vliv na mezinárodní scéně a v neposlední řadě šíření našich hodnot a kultury.

Podle Riddela (in Princová, 2012, s. 26) mohou být motivy pomoci kromě napomáhání rozvoji, snižování chudoby či solidarity také snahy o prosazování vlastních politických, strategických a obchodních zájmů nebo tradiční historické vazby. Motivem se stává také vina za škody napáchané v období kolonialismu, případně pocit viny za nerovnoměrné rozdělení bohatství ve světě.

1.4 Pojem, pojetí a cíle zahraniční humanitární pomoci

Obecně existují dvě základní podoby pomoci lidem vzdáleným, a to humanitární pomoc a rozvojová spolupráce. Definice humanitární pomoci se vzájemně liší. Jejich společným jmenovatelem je vnímání humanitární pomoci jako „okamžité a krátkodobé reakce formou materiální a psychosociální pomoci za účelem zachránit životy, snížit utrpení a obnovit důstojný život lidí“ (Princová, 2012, s. 16).

Humanitární pomoc představuje okamžitou reakci na humanitární krizi (Princová, 2013, s. 497). Člověk v tísní (Humanitární a rozvojová pomoc, 2013) ji definuje jako „rychlou intervenci, jejímž cílem je zachránit lidské životy, zmírnit útrapy a pomoci obětem katastrof opět se postavit na vlastní nohy“. Charita Česká republika (Humanitární pomoc, 2016) vidí humanitární pomoc jako „krátkodobou materiální a logistickou pomoc poskytovanou v okamžiku nenadálé humanitární krize způsobené přírodní katastrofou nebo společenskými událostmi v dané zemi“.

Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí¹² definuje humanitární pomoc jako „souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je zamezit ztrátám na životech a újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky lidí po vzniku mimořádných událostí, jakož i zmírňovat dlouhodobě trvající následky mimořádných událostí a předcházet jejich vzniku a negativním následkům“.

¹² Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Evropský konsensus o humanitární pomoci¹³ vidí cíl humanitární pomoci v ochraně lidských životů, zmírňování a předcházení lidského utrpení a zachování důstojnosti. Humanitární pomoc do zahraničí by podle něho měla být poskytována jako nouzová reakce v případě, že vláda a místní aktéři nejsou schopni nebo ochotni zasáhnout.

Humanitární pomoc je vysvětlována v souvislosti s pojmy krize, mimořádná událost či katastrofa. Krizi můžeme chápat jako „subjektivně ohrožující situaci s dynamickým nábojem, potenciálem změny“ (Vodáčková, 2012, s. 28). Mimořádná událost je vysvětlována jako „událost nebo situace vzniklá v určitém prostředí v důsledku živelní pohromy, havárie, nezákonnou činností, ohrožením kritické infrastruktury, nákazami, ohrožením vnitřní bezpečnosti a ekonomiky“ (Ministerstvo vnitra ČR: Mimořádná událost, 2015). Katastrofa je „náhle vzniklou mimořádnou událostí velkého rozsahu, která ohrožuje více než 50 osob, ať už je míra postižení jakkoli závažná“ (Matoušek, 2013, s. 283). Katastrofy je možné třídit podle příčin jejich vzniku na přírodní, technické nebo způsobené lidským selháním, záměrně způsobené katastrofy a sociální, případně zdravotní katastrofy. Jednoznačné rozlišení katastrof však není vždy použitelné. Příčiny jejich vzniku jsou často kombinací několika z uvedených možností. Vliv člověka a přírody není vhodné oddělovat (Kohoutek a Čermák, 2009, s. 19). Krize, mimořádná událost i katastrofa jsou situacemi neovladatelnými a přesahujícími běžnou lidskou zkušenost (Matoušek, 2013, s. 283). Poskytování humanitární pomoci nejčastěji reaguje na přírodní či lidmi způsobené katastrofy, humanitární krize v důsledku válečného konfliktu a dlouhodobé komplexní humanitární krize (Ministerstvo zahraničních věcí ČR: Základní přehled humanitární pomoci, 2010).

V rámci humanitární pomoci můžeme rozlišovat tři fáze. První dny až týdny po katastrofě probíhá okamžitá pomoc. Jejím úkolem je záchrana lidských životů a zajištění základních podmínek nutných pro život. Následuje fáze časné rehabilitace trvající přibližně dva týdny až tři měsíce od vzniku katastrofy. Zaměřuje se především na péči o vysídlené lidi a obnovu infrastruktury. Současně v této fázi probíhá vyhodnocování škod a tvorba plánů obnovy. Třetí fází je fáze obnovy probíhající zpravidla do dvou let od katastrofy. Jejím cílem je obnova přístřeší, zdrojů obživy, veřejných institucí a prevence dalších katastrof (Ministerstvo zahraničních věcí ČR: Základní přehled humanitární pomoci, 2010).

¹³ Společné prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropském parlamentu a Evropské komisi (2008/C 25/01), Evropský konsensus o humanitární pomoci

1.4.1 Principy zahraniční humanitární pomoci

Humanitární pomoc je postavena na humanistickém principu. Tento princip se zakládá na myšlence, že je třeba podniknout všechny kroky k zmírnění či ukončení útrap, jež pramení z válečných konfliktů nebo přírodních katastrof, a že právo civilních osob na ochranu je neopominutelné. Humanitární charta¹⁴ vyzdvihuje tři základní principy, a to právo na důstojný život, rozlišení „bojujících“ a „civilistů“ a nevystavení opětovnému ohrožení. Právo na důstojný život se odráží v ustanoveních týkajících se práva na život, na odpovídající životní úroveň a na ochranu od krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení či trestání. Právo na důstojný život v sobě nese povinnost podniknout opatření k záchraně životů a povinnost tuto pomoc neodpírat či nemařit. Princip rozlišování mezi „bojujícími“ a „civilisty“ je ukotven v humanitárním právu, především v Ženevských konvencích¹⁵. Podle principu nevystavení opětovnému ohrožení nelze žádného uprchlíka poslat zpátky do státu, v němž je ohrožen jeho život nebo svoboda (Pazderka, 2003, s. 4-5).

Principy, z nichž humanitární pomoc vychází, lze také spatřit v základních principech Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Tato organizace jich rozlišuje sedm, konkrétně humanitu, nestrannost, neutralitu, nezávislost, dobrovolnost, jednotu a světovost. Princip humanity vychází ze snahy předcházet a zmírňovat lidské utrpení, chránit lidský život a jeho důstojnost. Poskytování pomoci úměrné její potřebě a oproštění od diskriminace na základě národnosti, rasy, náboženství, sociálního zařazení či politické orientace naplňuje princip nestrannosti. Nezapořádání se do sporů a zdržování se vyjádření k jejich příčinám představuje princip neutrality. Nezávislost na politických a jiných vlivech a jednání na základě vlastních rozhodnutí naplňuje další z principů. Na základě principu dobrovolnosti se rozsah pomoci odvíjí od její naléhavosti nikoli od ekonomického kalkulu. Princip jednoty ukazuje na potřebu řízené a organizované pomoci a princip světovosti vyzdvihuje rovnost partnerů (Jukl, 2010 a 2011). Deklarace Dobrého humanitárního dárcovství¹⁶ a Evropský konsensus o humanitární

¹⁴ Humanitární charta a Minimální standardy pro humanitární pomoc vytvořené v rámci The Sphere Project

¹⁵ Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války ze dne 12. srpna 1949 (4. ženevská úmluva); vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 65/1954 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹⁶ Principy a dobré praxe humanitárního dárcovství ze dne 17. června 2003 - Česká republika se připojila v roce 2006

pomoci¹⁷ vyzdvihují čtyři z výše zmíněných principů, a to princip lidskosti, respektive humanity, princip nestrannosti, neutrality a nezávislosti.

1.4.2 Organizace a nástroje zahraniční humanitární pomoci

Do humanitární pomoci je zapojeno velké množství aktérů. Jedná se především o vlády, které pomoc poskytují či přijímají. Jejich spolupráce může být dvoustranná nebo mnohostranná. V případě mnohostranné spolupráce je prostředníkem mezi vládami mezivládní instituce. Významnými aktéry jsou kromě vlád také mezinárodní nevládní organizace. V posledních letech význam mezinárodních nevládních organizací stoupá. Jejich práce se jeví jako efektivnější a rychlejší. V přijímající zemi mohou být partnery tamní nevládní organizace, orgány místní správy nebo například podnikatelské subjekty. Příjemci pomoci jsou lidé zasaženi nebo ohroženi katastrofou či vládou postižených států (Princová, 2012, s. 26).

Organizace humanitární pomoci do zahraničí je na mezinárodní úrovni zastřešena Úřadem OSN pro koordinaci humanitární pomoci (dále pouze OCHA)¹⁸. Cílem OCHA je sdružovat a koordinovat mezinárodní i národní aktéry humanitární pomoci a docílit tak jednotných reakcí na mimořádné události. OCHA vytváří systém posouzení situací a potřeb, dojednává společné priority, rozvíjí společné strategie, mobilizuje finanční a další zdroje a průběžně monitoruje a vyhodnocuje činnosti na poli humanitární pomoci. OCHA spolupracuje s vládami členských států a dalšími institucemi na testování opatření, která pomáhají chránit životy v případě nouze a vytváří nástroje využívané v humanitární pomoci, například plánování, mapování rizik a zprávy včasného varování (OCHA: Coordination).

Odpovědnost za reakce na humanitární krize je rozdělena podle sektorů pomoci¹⁹. V rámci sektorů jsou vyhlašovány humanitární výzvy a vedoucí organizace jednotlivých sektorů koordinují humanitární intervence. V rámci OCHA bylo vytvořeno 11 sektorů a k nim byly přiřazeny vedoucí organizace. Organizace OSN pro výživu a zemědělství (dále pouze FAO)²⁰ společně se Světovým potravinovým programem (dále pouze WFP)²¹ koordinují sektor potravinové bezpečnosti. WFP je dále zodpovědný za sektor nouzové komunikace

¹⁷ Společné prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropském parlamentu a Evropské komisi (2008/C 25/01), Evropský konsensus o humanitární pomoci

¹⁸ v originále: United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs

¹⁹ cluster approach

²⁰ v originále: Food and Agriculture Organization of the United Nations

²¹ v originále: United Nations World Food Programme

a logistiky. Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (dále pouze UNHCR)²² odpovídá za sektor ochrany, společně s Mezinárodní federací společnosti Červeného kříže a Červeného půlměsíce (dále pouze IFRC)²³ za sektor přístřeší a společně s Mezinárodní organizací pro migraci (dále pouze IOM)²⁴ za správu táborů pro uprchlíky a vnitřně přesídlené osoby. Rozvojový program OSN (dále pouze UNDP)²⁵ má odpovědnost za časnou obnovu. Dětskému fondu OSN (dále pouze UNICEF)²⁶ náleží odpovědnost za výživu, vodu, sanitaci a hygienu a společně s organizací Save the Children odpovědnost za sektor vzdělání. Sektor zdraví koordinuje Světová zdravotnická organizace (dále pouze WHO)²⁷. Sektory se vytváří, propojují nebo rozdělují s ohledem na povahu humanitární krize (OCHA: What is the Cluster Approach?).

Obdobou OCHA na evropské úrovni je Úřad Evropské komise pro humanitární pomoc (dále pouze ECHO)²⁸, který má na starosti rozdělování finančních prostředků na humanitární pomoc ve světě. Prostředky rozděluje především mezi nevládní organizace, monitoruje jejich využívání a evaluuje humanitární projekty (Stojanov et al., 2008).

Na úrovni České republiky humanitární pomoc do zahraničí organizuje Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (dále pouze MZV), Ministerstvo vnitra České republiky (dále pouze MV) a především Česká rozvojová agentura (dále pouze ČRA). MZV vytváří a zhodnocuje koncepce a zásady zahraniční rozvojové spolupráce a výsledky předkládá vládě, dále tvoří roční plány, rozhoduje o poskytování peněžních darů do zahraničí a zahraničním institucím a koordinuje ostatní orgány státní správy v této oblasti. Úkolem MZV je také hodnotit projekty humanitární pomoci. MZV rozhoduje o formě a rozsahu humanitární pomoci poskytované mimo státy Evropské unie a mimo státy tvořící Evropský hospodářský prostor. O poskytování humanitární pomoci do členských států Evropské unie a států tvořících Evropský hospodářský prostor rozhoduje a následně ji koordinuje MV. ČRA je organizační složkou státu a její činnost je financována z rozpočtu MZV. ČRA podle požadavků MZV zajišťuje realizaci humanitární pomoci do zahraničí. Na úrovni České republiky existuje také Správa státních hmotných rezerv. Jedná se o ústřední orgán státní

²² v originále: United Nations High Commissioner for Refugees

²³ v originále: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies

²⁴ v originále: International Organization for Migration

²⁵ v originále: United Nations Development Programme

²⁶ v originále: United Nations Children's Emergency Fund

²⁷ v originále: World Health Organization

²⁸ v originále: European Commission's Humanitarian Aid and Civil Protection department

správy, který na základě požadavku MZV nebo MV vytváří zásoby pro humanitární pomoc do zahraničí (Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí, 2010)²⁹.

V rámci zahraniční humanitární pomoci existují tři základní formy jejího poskytování, finanční, materiální a expertní. Každá z forem využívá jiné nástroje. Finančními nástroji jsou peněžní dary a dotace, materiálními pak poskytování věcných darů a v rámci expertní formy se jedná o vzdělávání, školení nebo například vysílání odborníků (Ministerstvo zahraničních věcí ČR: Operační strategie humanitární pomoci ČR na rok 2015, 2015). Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí³⁰ mezi nástroje k realizaci humanitární pomoci do zahraničí zahrnuje poskytování materiální pomoci, účast na záchranných operacích vysláním záchranářů nebo odborníků, peněžní dary směřované přímo do zahraničí nebo mezinárodním organizacím a projekty humanitární pomoci.

1.4.3 Právní rámec zahraniční humanitární pomoci

Ochraně a pomoci obětem ozbrojených konfliktů a povinností pomáhajících se věnuje mezinárodní humanitární právo. Základními dokumenty jsou v tomto případě čtyři Ženevské konvence³¹ a Dodatkové protokoly³². Právní normy zabývající se koordinací, kvalitou, dostupností nebo rozdělením odpovědností v oblasti reakcí na katastrofy v dobách mimo ozbrojené konflikty jsou souhrnně nazývány Mezinárodní právo reakce na katastrofy (dále pouze IDRL)³³. IDRL se věnuje také způsobu provádění záchranných a humanitárních činností a připravenosti na hrozící mimořádné události (Jukl, 2008, s. 33).

²⁹ Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

³⁰ Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

³¹ Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli ze dne 12. srpna 1949 (1. ženevská úmluva), Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trusečníků ozbrojených sil na moři ze dne 12. srpna 1949 (2. ženevská úmluva), Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci ze dne 12. srpna 1949 (3. ženevská úmluva), Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války ze dne 12. srpna 1949 (4. ženevská úmluva); vyhlášeny ve Sbírce zákonů pod č. 65/1954 Sb., ve znění pozdějších předpisů

³² Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám, o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů ze dne 8. června 1977 a Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám, o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní povahu ze dne 8. června 1977; vyhlášeny ve Sbírce zákonů pod č. 168/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů; a Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám, o přijetí dalšího rozeznávacího znaku ze dne 8. prosince; vyhlášen ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 87/2007 Sb. m. s., ve znění pozdějších předpisů

³³ v originále: International Disaster Response Law

V současné době existuje řada norem, jenž se do určité míry humanitární pomocí zabývají. Jedná se o různé závazné dokumenty typu mezinárodních smluv, rezolucí mezinárodních organizací, deklarací či regionálních dohod. Příkladem úmluv, jenž se věnují čistě poskytování, koordinaci a řízení reakcí na mimořádnou událost, jsou Úmluva o pomoci v případě jaderné nebo radiační nehody³⁴ a Tamperská úmluva o poskytování telekomunikačních zdrojů pro zmírňování následků katastrof a záchranné práce³⁵. Mezi dvoustrannými či regionálními mezinárodními smlouvami můžeme nalézt množství terminologicky i obsahově rozdílných dokumentů. Do různé míry se věnují nabízení a přijímání pomoci, koordinaci a rozdělení odpovědností, clům za materiální pomoc, právům a ochraně pracovníků, nákladům a zřizování institucí zaměřených na řízení a připravenost. Mezi důležité ovšem právně nezávazné dokumenty týkající se humanitární pomoci patří Rezoluce Valného shromáždění OSN o posílení efektivity a o koordinaci pomoci při mezinárodních vyhledávacích a záchranných operacích³⁶. Dalšími dokumenty, jenž nemají právní závaznost, avšak jsou užitečné při hledání principů humanitární pomoci, jsou Humanitární charta a minimální standardy v reakci na katastrofy³⁷ a Pravidla vedení záchranných operací Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce a nevládních organizací³⁸ (Jukl, 2008, s. 34).

Na úrovni Evropské unie (dále pouze EU) tvoří právní základ pro humanitární pomoc článek 214 Smlouvy o fungování Evropské unie³⁹. Zabývá se humanitární pomocí třetím zemím, jenž jsou postiženy přírodními nebo člověkem způsobenými pohromami. Definuje, že se činnosti EU a členských států doplňují a podporují, jsou v souladu s mezinárodním právem a respektují zásady nestrannosti, neutrality a nepřipouštějí diskriminaci. Článek 21 Smlouvy o Evropské Unii⁴⁰ stanovuje zásady pro veškerou vnější činnost EU a upravuje také

³⁴ Úmluva o pomoci v případě jaderné nebo radiační nehody ze dne 26. září 1986; vyhlášena sdělením MZV č. 115/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů

³⁵ Tamperská úmluva o poskytování telekomunikačních zdrojů pro zmírňování následků katastrof a záchranné práce ze dne 18. června 1989; vyhlášena sdělením MZV č. 70/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

³⁶ Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 57/150 ze dne 16. prosince 2002, o posílení efektivity a o koordinaci pomoci při mezinárodních vyhledávacích a záchranných operacích (Metodika INSARAG)

³⁷ Humanitární charta a Minimální standardy pro humanitární pomoc vytvořené v rámci The Sphere Project

³⁸ The Code of Conduct for the International Red Cross and Red Crescent Movement and Non-Governmental Organisations in Disaster Relief

³⁹ Smlouva o založení Evropského společenství (ES) tzv. Římská smlouva ze dne 25. března 1957, ve znění Amsterodamské smlouvy, ve znění smlouvy z Nice, ve znění Lisabonské smlouvy - přejmenována na Smlouva o fungování EU ze dne 3. prosince 2007, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰ Smlouva o Evropské unii (EU) tzv. Maastrichtská smlouva ze dne 7. února 1992, platná od 1. listopadu 1993, ve znění Amsterodamské smlouvy ze dne 2. říjen 1997, ve znění smlouvy z Nice ze dne 26. února 2001, ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 3. prosince 2007, ve znění pozdějších předpisů

humanitární činnost. Podle tohoto článku se EU snaží pomáhat lidem, zemím a regionům zasaženým přírodními nebo člověkem způsobenými pohromami. Podrobně se poskytování humanitární pomoci věnuje nařízení Rady Evropské unie o humanitární pomoci⁴¹. Nařízení specifikuje cíle a zásady humanitární pomoci a postupy jejího provádění včetně financování. Společné vize, cíle a zásady pro poskytování humanitární pomoci jsou definovány v Evropském konsensu o humanitární pomoci⁴² (Lerch, 2015).

V rámci České republiky jsou stěžejními dokumenty Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí⁴³, Zákon o integrovaném záchranném systému⁴⁴ a Nařízení vlády o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva⁴⁵. Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí⁴⁶ vymezuje základní pojmy, formy pomoci a působnost jednotlivých orgánů. Zákon o integrovaném záchranném systému⁴⁷ ve vztahu k humanitární pomoci do zahraničí definuje složky Integrovaného záchranného systému (dále pouze IZS) a postavení a úkoly jednotlivých orgánů, v tomto případě především MV a Ministerstva zdravotnictví České republiky (dále pouze MZ). Nařízení vlády o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva⁴⁸ popisuje formy zapojování do mezinárodních záchranných akcí, přípravu, hmotné a finanční zabezpečení těchto činností a pravidla pro přijímání a poskytování humanitární pomoci.

⁴¹ Nařízení Rady (ES) č. 1257/96, o humanitární pomoci ze dne 20. června 1996, ve znění pozdějších předpisů

⁴² Společné prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropském parlamentu a Evropské komisi (2008/C 25/01), Evropský konsensus o humanitární pomoci

⁴³ Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁴ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁵ Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁶ Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁷ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸ Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, ve znění pozdějších předpisů

1.5 Pojem, pojetí a cíle rozvojové spolupráce

Druhou formou pomoci lidem vzdáleným je rozvojová spolupráce. Rozvojovou spoluprací můžeme v širším smyslu definovat jako „ucelenou vládní politikou vůči partnerským rozvojovým a transformujícím se zemím, v užším slova smyslu představuje pomoc vyjádřenou transferem financí, materiálu a expertní či technické pomoci za účelem dlouhodobě udržitelného rozvoje partnerských zemí“ (FoRS: Pojem zahraniční rozvojová spolupráce). Člověk v tísní (Humanitární a rozvojová pomoc, 2013) v ní vidí snahu „pomoci lidem v jejich úsilí vymanit se z chudoby a dále se rozvíjet“.

Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí⁴⁹ vidí pod pojmem rozvojová spolupráce „souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je přispět k odstraňování chudoby v kontextu udržitelného rozvoje, včetně plnění rozvojových cílů tisíciletí, k ekonomickému a sociálnímu rozvoji, k ochraně životního prostředí, jakož i k podpoře demokracie, dodržování lidských práv a řádné správy věcí veřejných v rozvojových zemích“.

Než se začal užívat pojem rozvojová spolupráce, používal se pojem rozvojová pomoc. Změna pojmosloví vyjadřuje změnu přístupu a podporuje partnerský vztah mezi „dávajícími“ a „přijímajícími“. I přes tuto změnu však platí, že na jedné straně jsou ti, kdo disponují finančními a technickými prostředky a znalostmi, a na druhé straně ti, kdo projekt potřebují, ovšem současně disponují kompetencemi potřebnými pro jeho realizaci. Jedná se o majetkovou a mocenskou nerovnováhu, která se může proměnit v nadřazenost jedné strany a podřízenost druhé (Svoboda, 2009, s. 5).

Cílem rozvojové spolupráce je podpora a realizace činností směřujících k naplnění základních sociálních norem a vytváření prostředí, ve kterém lidé mohou uplatňovat základní lidská práva. Dalším cílem je napomáhat rozvojovým zemím k zvyšování životní úrovně jejich občanů a snižovat tak rozdíly mezi zeměmi a podporovat rozvojové země ve snaze podílet se na čerpání světového bohatství (Alonso a Glennie, 2015).

⁴⁹ Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

OSN v roce 2000 v rámci Miléniové deklaráce⁵⁰ představila osm konkrétních cílů rozvoje, takzvané Miléniové cíle tisíciletí⁵¹, k jejichž naplnění si určila dobu 15 let. Jednotlivými cíli bylo vymýtit extrémní chudobu a hlad; zpřístupnit základní vzdělání všem; prosazovat rovnost pohlaví a posílit postavení žen; snížit dětskou úmrtnost; zlepšit zdraví matek; bojovat proti HIV/AIDS, malárii a dalším nemocem; zajistit trvalou udržitelnost životního prostředí a vytvořit globální partnerství pro rozvoj (United Nations: Rozvojové cíle tisíciletí). Na tyto cíle navázalo sedmáct Cílů udržitelného rozvoje (dále pouze SDGs)⁵². SDGs byly oficiálně schváleny na summitu OSN 25. září 2015 v rámci dokumentu Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030⁵³. Tento dokument definuje následující cíle: vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě; vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy; prosazovat udržitelné zemědělství; zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku; zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny; dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek; zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení a udržitelné hospodaření s nimi; zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny; podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny; vybudovat odolnou infrastrukturu, podporovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a inovace; snížit nerovnost uvnitř zemí i mezi nimi; vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce; zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu; přijmout bezodkladná opatření na boj se změnou klimatu a zvládnání jejích dopadů; chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje; chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity; podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních; oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj a posílit prostředky pro jeho uplatňování (United Nations: Cíle udržitelného rozvoje).

⁵⁰ Miléniová deklaráce OSN ze dne 8. září 2000, v originále: United Nations Millennium Declaration

⁵¹ v originále: Millennium Development Goals

⁵² v originále: Sustainable Development Goals

⁵³ v originále: Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development

Obecně lze rozlišit tři základní formy rozvojové spolupráce, jedná se o transfer financí, transfer znalostí⁵⁴ a rekonstrukci či budování systémů (Alonso a Glennie, 2015). Rozvojová spolupráce je realizována v projektových cyklech. Projektový cyklus zahrnuje fáze programování, identifikace, formulace, realizace, monitoringu a evaluace. V průběhu identifikace dochází k určování vhodných témat. Fáze formulace slouží k definici záměrů, určení cílů, výstupů, aktivit, řídicích mechanismů a finančního a časového plánu. Následující fází je fáze realizace a monitoringu stanovených cílů. Evaluace probíhá při ukončení, po ukončení nebo také v průběhu realizace (Adamcová, 2006, s. 13-33).

Rozvojová spolupráce je vysvětlována v souvislosti s pojmem rozvojové země, méně rozvinuté země, země třetího světa nebo také země globálního jihu. Ačkoli se pojmosloví stále vyvíjí, vše výše uvedeno označuje země, ve kterých převážná většina obyvatel v porovnání s rozvinutými zeměmi žije v chudobě či ohrožení chudobou a bez nebo s omezeným přístupem ke službám. Jedná se především o státy, v nichž denní příjem nepřesahuje 2 dolary na obyvatele a výrazná část obyvatel žije pod hranicí chudoby, tedy nemá příjem vyšší než 1,25 dolaru na den. Ekonomika těchto států je založená především na zemědělství, města nemají dostatečnou infrastrukturu, systém zdravotnictví a vzdělávání není rozvinutý, stejně jako zásobování domácností elektrickým proudem a vodou, státní dluh je neudržitelný, vláda selhává nebo je země ve válečném konfliktu (The World Bank: About Development).

1.5.1 Principy rozvojové spolupráce

Obecně lze definovat tři základní principy rozvojové spolupráce. Jedná se o partnerství, systémovost a dlouhodobou udržitelnost. Princip partnerství představuje úzkou spolupráci s místními subjekty. Systémovost obnáší tvorbu projektů postavených na potřebách a prioritách dané země a reagující na problémy, jenž jsou pro místí klíčové. Princip dlouhodobé udržitelnosti požaduje, aby dopady daného projektu byly udržitelné a měly i v budoucnu vliv na situaci místních. Tyto základní principy jsou dále doplňovány důrazem na rovnost pohlaví, citlivost vůči kultuře a životnímu prostředí dané země, transparentnost ve využívání finančních prostředků a dobré vládnutí. Jejich dodržování či opomíjení předurčuje úspěch nebo neúspěch rozvojových projektů (Hokrová a Táborská, 2008, s. 117).

⁵⁴ v originále: capacity building / capacity support

Evropský konsensus o rozvoji⁵⁵ definuje pět hlavních zásad rozvojové spolupráce. Patří mezi ně vlastní odpovědnost a partnerství, zevrubný politický dialog, účast občanské společnosti, rovnost mužů a žen a vypořádání se s oslabenou rolí státu. Podle zásady odpovědnosti zapojené strany sdílejí odpovědnost za společné úsilí v rámci svého partnerství. Další zásady zdůrazňují, že partnerství musí být postaveno na dialogu, účasti všech členů společnosti a dodržování rovnosti mezi muži a ženami. Poslední zásada upozorňuje na potřebu podpory a posilování problémových partnerů a zranitelných států.

Podle Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce ČR na období 2010-2017 jsou hlavními principy vlastnictví rozvojového procesu samotnými rozvojovými zeměmi, partnerství, posilování systémů a zvyšování kapacit, transparentnost a vzájemná odpovědnost. Podle těchto principů má primární odpovědnost za svůj rozvoj rozvojová země. Zároveň však i partnerská země nese díl odpovědnosti, především za výsledky a dopady rozvojových projektů. Partnerství je postaveno na poptávce rozvojových zemí a o jeho podobě rozhodují potřeby těchto zemí. Do činností na poli rozvojové spolupráce jsou zapojeni místní, kteří jsou zároveň aktivně podporováni v těchto činnostech a zplnomocňováni. Princip transparentnosti je naplňován především průběžnou informovaností veřejnosti o záměrech a projektech, o výsledcích a financování.

Rozvojová spolupráce by měla být postavena na znalosti prostředí, participaci místních a jejich ztotožnění se s prioritami a cíli spolupráce. Cíle a priority by měly být stanoveny v procesu vyjednávání, nikoli na základě prosazování hodnot a názorů partnera z prostředí mimo rozvojovou zemi. Udržitelnost rozvojových projektů je podmíněná také změnami v systému a podporou vyloučených skupin obyvatel. Důležitá je i vzájemná důvěra, otevřená komunikace, důraz na průběžné hodnocení a politická a finanční podpora (Svoboda, 2009, s. 118).

1.5.2 Organizace a nástroje rozvojové spolupráce

Rozvojová spolupráce je charakteristická velkým množstvím aktérů. Jedná se o vlády jednotlivých zemí, státní i nestátní organizace, podnikatelské subjekty či například mezinárodní organizace. Na světové úrovni jsou důležitými aktéry mezinárodní finanční instituce a agentury

⁵⁵ Společné prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropského parlamentu a Komise o rozvojové politice Evropské unie (2006/C 46/01), Evropský konsensus o rozvoji

OSN. Mezi mezinárodní finanční instituce patří především Mezinárodní měnový fond (dále pouze IMF)⁵⁶, Světová banka⁵⁷ a Světová obchodní organizace (dále pouze WTO)⁵⁸, jenž mají velký vliv na světovou ekonomiku. IMF koordinuje finanční a měnovou politiku států, Světová banka se zaměřuje na podporu rozvojových projektů, především formou půjček, a WTO koordinuje mezinárodní obchod. Z agentur OSN se rozvojové problematice věnuje především UNDP, WHO a UNICEF. Významným aktérem na světové úrovni je také Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále pouze OECD)⁵⁹. OECD je mezinárodní vládní organizací, jejímž cílem je podpořit hospodářský rozvoj ve světě a ekonomickou spolupráci. V rámci OECD funguje Výbor pro rozvojovou spolupráci (dále pouze OECD/DAC)⁶⁰. OECD/DAC se snaží o koordinaci a zefektivnění rozvojového úsilí členských států. Jeho hlavními činnostmi jsou vedení politického a odborného dialogu a jeho následné zpracovávání do směrodatných dokumentů, tvorba statistických zpráv o rozvojové pomoci a hodnocení rozvojových politik členských států (Hokrová a Táborská, 2008, s. 78-143).

Světově největším poskytovatelem rozvojové pomoci je Evropská Unie. Do objemu pomoci EU je zahrnuta rozvojová spolupráce realizována jednotlivými členskými státy i samotným společenstvím. Na úrovni Evropské komise je nejdůležitějším aktérem Generální ředitelství pro rozvojovou spolupráci – EuropeAid, jenž zodpovídá za strategii rozvojové spolupráce EU. Financování rozvojových projektů probíhá z Evropského rozvojového fondu (dále pouze EDF)⁶¹. EDF je mezivládním fondem stojícím mimo rozpočet EU. Příspěvky jsou vybírány přímo od členských států a jejich rozdělování se odvíjí od společně dohodnutého distribučního klíče. Na rozvojové spolupráci se také podílí Evropská investiční banka, jež poskytuje zvýhodněné úvěry rozvojovým zemím (Hokrová a Táborská, 2008, s. 146-153).

Na úrovni České republiky jsou hlavními aktéry vláda, MZV a ostatní resorty, Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci, Česká rozvojová agentura, nevládní organizace a soukromý sektor. Vláda je nejvyšším výkonným orgánem a má na starosti schvalování koncepcí zahraniční rozvojové spolupráce, včetně jejích priorit, a další důležité dokumenty.

⁵⁶ v originále: International Monetary Fund

⁵⁷ v originále: World Bank Group

⁵⁸ v originále: World Trade Organization

⁵⁹ v originále: Organization for Economic Co-operation and Development

⁶⁰ v originále: Organization for Economic Co-operation and Development/Development Assistance Committee

⁶¹ v originále: European Development Fund

Podoba schvalovaných dokumentů je ovlivněna volebními programy politických stran a nepřímo také názory prezidenta. MZV je hlavním koordinačním orgánem rozvojové spolupráce. Pod jeho vedením působí Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. MZV úzce spolupracuje se zastupitelskými úřady ČR v zahraničí. Zabývá se především koncepční činností, financováním, tvorbou plánů, programů a dohod a koordinuje rozvojovou spolupráci ČR s mezinárodními institucemi. Dalšími zapojenými ministerstvy jsou především Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále pouze MŠMT) a Ministerstvo financí České republiky (dále pouze MF). MŠMT spravuje systém stipendií, jež jsou součástí rozvojové spolupráce, a MF předkládá návrhy státního rozpočtu a tím předurčuje množství financí vložených do rozvojové spolupráce (Horký, 2010, s. 64-81). Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci (dále pouze Rada pro ZRS) je meziresortním orgánem, jehož posláním je koordinovat a sjednocovat ZRS, vytvářet doporučení pro MZV a vyjadřovat se ke všem zásadním dokumentům v oblasti rozvojové spolupráce. Radu pro ZRS tvoří zástupci jednotlivých ministerstev, Úřadu vlády - Útvaru místopředsedy vlády pro evropské záležitosti, Státního úřadu pro jadernou bezpečnost a Českého statistického úřadu. Přidruženými členy jsou zástupci České rozvojové agentury, Českého fóra pro rozvojovou spolupráci a Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci (Česká rozvojová agentura: Rada pro ZRS). ČRA je organizační složkou státu a podléhá MZV. Úkolem ČRA je realizace zahraniční rozvojové spolupráce ČR dle schválených koncepcí a plánů a poskytování dotací (Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí)⁶² ČRA se také věnuje posilování kapacit nevládních organizací a informování veřejnosti o tématech rozvojové spolupráce. Zájmy nevládních organizací zastupuje České fórum pro rozvojovou spolupráci (dále pouze FoRS). Cílem FoRS je posilování spolupráce a vztahů mezi státními a nestátními organizacemi. FoRS je jedním ze zakládajících členů Evropské konfederace nevládních neziskových organizací pro humanitární pomoc a rozvoj (dále pouze CONCORD)⁶³, jež zastupuje nevládní organizace na úrovni EU. Podnikatelské subjekty v rámci ČR zastupuje na poli rozvojové spolupráce Platforma podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci. Platforma nabízí prostor pro sdílení informací a znalostí podnikatelů a je komunikačním partnerem MZV (Česká rozvojová agentura: Partneři ZRS ČR). Akademický sektor a státní a příspěvkové organizace jsou dalšími aktéry rozvojové spolupráce. Akademický sektor se podílí na modernizaci

⁶² Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁶³ v originále: European confederation of Relief and Development Non-Governmental Organizations

vzdělávacích systémů a zvyšování informovanosti veřejnosti. Státní a příspěvkové organizace, především výzkumné ústavy a další odborná pracoviště, poskytují své znalosti a přispívají tak k posilování kapacit (Člověk v tísni, 2008, s. 133-136).

Nástroji rozvojové spolupráce jsou dvoustranné a vícestranné rozvojové projekty, stipendia, zvýhodněné půjčky, rozpočtová podpora, mikrofinancování a povinné či dobrovolné příspěvky států do rozpočtů mezinárodních organizací. Mezi nástroje se také řadí vojenské mise, které splňují charakter rozvojové pomoci, civilní mise a pomoc uprchlíkům v přijímajících zemích (Koncepte zahraniční rozvojové spolupráce ČR na období 2010-2017).

1.5.3 Právní rámec rozvojové spolupráce

K významným mezinárodním dokumentům zabývajícím se rozvojovou spoluprací, potažmo udržitelným rozvojem, patří Závazky ze světového potravinového summitu OSN⁶⁴, Agenda 21⁶⁵, Rozvojové cíle tisíciletí⁶⁶, Monterreyský konsensus⁶⁷, Pařížská deklarace⁶⁸, Akční agenda z Akkry⁶⁹ a Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030⁷⁰. Jedná se o právně nezávazné strategické dokumenty, jež definují principy a cíle rozvojové spolupráce, snaží se regulovat její podobu, financování a usměrňovat spolupráci zapojených subjektů.

Na úrovni EU tvoří právní základ pro rozvojovou spolupráci články 208 až 211 Smlouvy o fungování Evropské unie⁷¹. Definují cíl rozvojové spolupráce, přijímání opatření a uzavírání smluv o provádění rozvojové spolupráce, možnost financování z Evropské investiční banky a podtrhují snahu o spolupráci a koordinaci činností. Článek 21 Smlouvy

⁶⁴ Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action, Rome, Italy, ze dne 13. listopadu 1996

⁶⁵ United Nations Conference on Environment & Development, Rio de Janeiro, Brazil, AGENDA 21 ze dne 3. až 14. června 1992

⁶⁶ Miléniová deklarace OSN ze dne 8. září 2000, v originále: United Nations Millennium Declaration

⁶⁷ Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development, Monterrey, Mexico, ze dne 18. až 22. března 2002

⁶⁸ Paris Declaration of Aid Effectiveness, Paris, France, ze dne 2. března 2005

⁶⁹ Accra Agenda for Action, Accra, Ghana, ze dne 4. září 2008

⁷⁰ Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030 ze dne 25. září 2015, v originále: Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development

⁷¹ Smlouva o založení Evropského společenství (ES) tzv. Římská smlouva ze dne 25. března 1957, ve znění Amsterodamské smlouvy, ve znění smlouvy z Nice, ve znění Lisabonské smlouvy - přejmenována na Smlouva o fungování EU ze dne 3. prosince 2007, ve znění pozdějších předpisů

o Evropské Unii⁷² stanovuje zásady pro veškerou vnější činnost EU. Podle tohoto článku se EU snaží podporovat udržitelný rozvoj v sociální, hospodářské a environmentální oblasti v rozvojových zemích s hlavním cílem vymýcení chudoby. Evropský konsensus o rozvoji⁷³ stanovuje soubor zásad a hodnot rozvojové spolupráce, definuje cíle a odpovědnosti. Dokument zdůrazňuje důležitost koordinace a harmonizace politik členských států a potřebu dialogu s občanskou společností. Konkrétní návrhy na zefektivnění rozvojové politiky EU přináší Agenda pro změnu⁷⁴, jenž na konsenzus navazuje (Ramet, 2015).

V rámci České republiky je stěžejním dokumentem Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí⁷⁵. Vymezuje základní pojmy, formy pomoci, používané nástroje, působnost jednotlivých orgánů a zřizuje Českou rozvojovou agenturu. Konkrétní podobu rozvojové spolupráce určuje Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017 (dále pouze Koncepce). Koncepce definuje cíle a principy zahraniční rozvojové spolupráce a předkládá shrnutí předcházejícího období. Popisuje také formy spolupráce a teritoriální a sektorové priority. Koncepce se zabývá i spoluprací a postavením ČR v mezinárodních institucích, financováním, organizací zahraniční rozvojové spolupráce a informováním veřejnosti.

2 Vybrané organizace české Charity a jejich činnost

Na území České republiky působí více než 350 charitních organizací. Převážná většina se věnuje provozování sociálních a zdravotních služeb na našem území. Pro účely této práce jsou vybrány organizace české Charity, které realizují projekty humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí. Práce se nevěnuje poskytování finančních darů do zahraničí, pomoci migrantům na území ČR ani globálnímu rozvojovému vzdělávání, jenž do oblasti humanitární pomoci a rozvojové spolupráce bezesporu spadají. Mezi organizace české Charity, jenž aktivně působí v zahraničí, patří Charita Česká republika, Arcidiecézní charita Olomouc, Arcidiecézní charita Praha, Diecézní charita Brno, Oblastní charita

⁷² Smlouva o Evropské unii (EU) tzv. Maastrichtská smlouva ze dne 7. února 1992, platná od 1. listopadu 1993, ve znění Amsterodamské smlouvy ze dne 2. říjen 1997, ve znění smlouvy z Nice ze dne 26. února 2001, ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 3. prosince 2007, ve znění pozdějších předpisů

⁷³ Společné prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropského parlamentu a Komise o rozvojové politice Evropské unie (2006/C 46/01), Evropský konsensus o rozvoji

⁷⁴ Zvyšování dopadu rozvojové politiky EU: Agenda pro změny⁶, ze dne 13. října 2016

⁷⁵ Zákon č. 151/2010 Sb., o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Hodonín, Oblastní charita Třebíč, Oblastní charita Znojmo, Diecézní charita České Budějovice, Diecézní charita Litoměřice, Diecézní charita ostravsko-opavská, Charita Ostrava, Diecézní charita Plzeň a Diecézní katolická charita Hradec Králové.

V následujících kapitolách bude vysvětlen pojem a pojetí charity a popsána historie, uspořádání, poslání a právní rámec organizací české Charity. Následně budou představeny vybrané organizace české Charity a jejich činnost na poli zahraniční humanitární pomoci a rozvojové spolupráce.

2.1 Pojem a pojetí charity

Pojem charita pochází z latinského *caritas, carus*, a můžeme jej vykládat jako drahost, vážnost, úctu a přízeň. Synonymem charity je řecký pojem *agapé*, jenž označuje dávající lásku. Kořeny slova *charita* sahají až k indoevropskému základu „*ka*“, který vyjadřuje touhu a žádostivost. V současnosti lze pojem vykládat několika způsoby. Obecně se pod ním skrývá touha a vůle konat dobro. V křesťansko-teologickém podání představuje lásku Boha k člověku a mezi lidmi navzájem. Nejčastěji se pojem *charita* vykládá jako altruistické konání jednotlivců nebo institucí, dobrovolné poskytování finanční a jiné pomoci lidem v nouzi. Charita může být také označení pro organizaci, jenž se zabývá pomocí lidem v nouzi (Strečanský, 2000).

Charitativní činnost je důležitou součástí křesťanské církve. Je postavena na učení Ježíše z Nazareta. Vychází z Kristovy idey lásky k bližnímu, která z křesťanství činí sociální náboženství, jenž není orientováno pouze na vztah člověka k Bohu nebo člověka k sobě samému, ale snaží se o zdokonalování mezilidských vztahů. Příkázání „Miluj bližního svého jako sebe samého“ (Bible, Marek 12:31 in Tomeš, 2010, s. 62-63) tvoří základní východisko charitativních činností. Křesťanská církev nejprve formou almužen a sbírek a následně skrze zřizované instituce dala prvotní impulzy k pomoci potřebným (Matoušek, 2007, s. 34-38).

2.2 Organizace české Charity

Tato práce vychází z definice charity jako organizace. V rámci České republiky začaly oficiální Svazy charit vznikat v roce 1922. Nejprve se utvořily jednotlivé Zemské svazy Charit na Moravě a ve Slezsku, v Čechách a na Slovensku. V roce 1928 se řízení Charit centralizovalo a došlo k jejich sjednocení. Vrcholným orgánem se stalo Ústředí svazů katolických

charit Československé republiky (dále pouze Ústředí). Všechny církevní ústavy a spolky spadaly pod jednotnou strukturu Charity. Ve třicátých letech došlo k rozkvětu charitních činností. V roce 1938 fungovalo pod záštitou Charity 338 nejrůznějších sociálních ústavů. V období druhé světové války byla činnost Charity omezena. Po jejím skončení však Charita své aktivity plně obnovila. K dalším restrikcím došlo v souvislosti s komunistickým převratem v roce 1948. Ústředí spadlo pod národní správu a zemské svazy byly zrušeny. Od roku 1950 byla Česká katolická charita plně závislá na rozhodování Státního úřadu pro věci církevní. Ošetrovatelské a zdravotní služby a charitní činnost s dětmi a mládeží přešla pod Československý červený kříž. Charitě bylo dovoleno fungovat pouze na poli ústavní péče o staré lidi, mentálně a tělesně znevýhodněné a o duchovní a řádové sestry. V roce 1960 byly i ústavy pro staré lidi a mentálně a tělesně znevýhodněné převedeny pod správu národních výborů a Charitě zůstaly pouze ústavy pro duchovní, řádové sestry a farní hospodyně. V šedesátých letech se činnost Charity pomalu rozšiřovala a byla snaha o navázání mezinárodních kontaktů. Česká katolická charita v této době provozovala 22 charitních domovů, dvě rekreační a jedno ubytovací zařízení. Po sametové revoluci roku 1989 došlo k nebývalému nárůstu charitních aktivit nejen na území České republiky, ale také aktivit směřovaných do zahraničí. Církevní organizace s elánem rozvíjely péči o dosud zanedbávané skupiny obyvatel. V roce 1990 schválila Česká katolická charita svůj nový statut a vrátila se pod záštitu České biskupské konference. V následujících letech došlo k decentralizaci činností Charity. Postupně vznikly jednotlivé diecézní, farní a oblastní Charity. V souvislosti s válkou v Jugoslávii došlo k rozvoji pomoci do zahraničí. Jednalo se především o pomoc dětem v Bosně, lékařskou péči pro raněné, pomoc uprchlíkům a později také finanční a materiální pomoc Ukrajině. V roce 1993 došlo k přijmutí nových stanov, které reagovaly na rozpad ČSR a nejasné rozdělení kompetencí mezi diecézními Charitami a Ústředím. Zastitující organizací diecézních a arcidiecézních Charit se stala Česká katolická charita (dále pouze ČKCH). Vznikla také Rada ČKCH, jejímiž členy byly prezidenti a ředitelé diecézních a arcidiecézních charit, a Sekretariát ČKCH, který nahradil Ústředí. V roce 1995 se ČKCH stává členem mezinárodní sítě Charit Caritas Europa a Caritas Internationalis. V roce 2000 došlo k přejmenování ČKCH na Sdružení Česká katolická charita (dále pouze Sdružení ČCKCH). Sdružení ČKCH v té době realizovalo přibližně 300 sociálních projektů. Nedílnou součástí činnosti Charity se stala humanitární pomoc směřovaná v té době především do Kosova a Čechenska. V roce 2006 došlo ke změně názvu Sdružení ČKCH na Charita Česká republika (dále pouze CHČR), který je užíván dodnes (Charita Česká republika: Z historie).

Na území ČR v současnosti působí 348 farních, městských a oblastních Charit, jenž jsou na regionální úrovni sdružovány do dvou arcidiecézní a šesti diecézních Charit. Arcidiecézní a diecézní Charity mají vlastní právní subjektivitu. Provozují sociální a zdravotní služby a zpravidla se věnují také pomoci do zahraničí. Veškerou činnost Charit zaštiťuje na celostátní úrovni CHČR, respektive Sekretariát CHČR. Pod CHČR spadá také Česká katolická Charita – Domovy duchovních a řeholnic a Řeckokatolická charita. CHČR je členem Caritas Internationalis, Caritas Europa, partnerem OSN a ECHO a v rámci ČR se zapojuje do činnosti Českého fóra pro rozvojovou spolupráci a Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty v ČR (Charita Česká republika: Organizační struktura).

„Posláním Charity je služba milosrdné lásky církve lidem v ohrožení nebo nouzi bez ohledu na jejich věk, pohlaví, politické smýšlení, rodinné uspořádání, zdravotní stav, sexuální orientaci, sociální a ekonomickou situaci a postavení, jejich příslušnost k etnické nebo národnostní menšině, víře, náboženství a kultuře“ (Charita Česká republika: O Charitě). Podle Kodexu Charity Česká republika (2009) je posláním Charity v pověření katolické církve šířit ve světě dobro, naději a spravedlnost. Služba lásky k bližnímu je nedílnou součástí činnosti církve, která nemůže být nikdy opomenuta. Charita představuje viditelné znamení Boží lásky ke světu a člověku a je důležitým nástrojem charitní služby katolické církve. Své poslání Charita naplňuje skrze materiální, sociální, zdravotní, humanitární, rozvojovou, psychickou a duchovní pomoc potřebným. Cílem charitních činností je zachování a ochrana lidské důstojnosti. Hlavními zásadami činnosti Charity jsou respekt k lidské důstojnosti a jedinečnosti; vytváření podmínek, v nichž se může každý jedinec i skupina rozvíjet; solidarita s potřebnými; podpora rozvoje občanské společnosti a principu subsidiarity a důraz na kvalitu poskytovaných služeb. Stěžejními hodnotami Charity jsou pravda, spravedlnost, svoboda a láska.

Charity jsou zřizovány jako právnické osoby na návrh orgánů Římskokatolické a Řeckokatolické církve. Návrhy na evidenci obsahující zakládací listinu a stanovy organizace schvaluje Ministerstvo kultury České republiky. Způsob evidence a podmínky fungování jsou vymezeny Zákonem o církvích a náboženských společnostech⁷⁶. Charity jsou zřizovány jako

⁷⁶ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

veřejná sdružení věřících podle kanonického práva (Kodex kanonického práva: kánon 298-320)⁷⁷.

2.2.1 Charita Česká republika

CHČR je zřízena Českou biskupskou konferencí jako součást římskokatolické a řeckokatolické církve. Jedná se o veřejné sdružení věřících dle Kodexu kanonického práva⁷⁸, které je registrováno na základě Zákona o církvích a náboženských společnostech⁷⁹. CHČR je sdružením šesti diecézních a dvou arcidiecézních Charit, České katolické Charity a Řeckokatolické charity. Sídlem CHČR je Praha. CHČR působí na území ČR i mimo něj a je členem mezinárodních organizací Caritas Europa a Caritas Internationalis (Charita Česká republika: Stanovy).

Předmětem činnosti CHČR je služba milosrdné lásky vůči potřebným, především prostřednictvím provozování charitativních, sociálních a zdravotních služeb a realizací humanitární pomoci a rozvojové spolupráce. CHČR sama vykonává aktivity na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce překračující rámec jednotlivých diecézí nebo k nim deleguje své členy. Statutárním orgánem CHČR je Ředitel, jenž ji zastupuje na národní i mezinárodní úrovni. Ředitel je také předsedou Rady ředitelů CHČR, která je jejím nejvyšším orgánem. Rada ředitelů CHČR je sestavena ze zástupců členských Charit. Za plnění úkolů v oblasti pastorační služby odpovídá Prezident CHČR. Prezident CHČR předsedá Radě prezidentů CHČR, jenž je složena ze zástupců členských Charit. Prezident a Ředitel CHČR jsou voleni Českou biskupskou konferencí. Kontrolním orgánem je Revizní komise CHČR. Její členové jsou taktéž voleni Českou biskupskou konferencí (Charita Česká republika: Stanovy).

CHČR za dobu své existence realizovala projekty humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v 28 zemích po celém světě. V současnosti realizuje CHČR své projekty v 11 zemích, konkrétně v Moldavsku, Gruzii, Kosovu, Mongolsku, Kambodže, na Filipínách, v Jižním Súdánu, Zambii, Etiopii, Jordánsku a Palestině (Charita Česká republika: Kde působíme).

⁷⁷ Kodex kanonického práva – Codex Iuris Canonici, L. P. 1983

⁷⁸ Kodex kanonického práva – Codex Iuris Canonici, L. P. 1983

⁷⁹ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Humanitární pomoci se CHČR věnovala v 17 zemích světa. Jednalo se o Afghánistán, Eritreu, Etiopii, Filipíny, Haiti, Indonésii, Írán, Jižní Súdán, Jordánsko, Keňu, Malí, Mongolsko, Pákistán, Somálsko, Srí Lanku, Sýrii a Ukrajinu. V současnosti je aktivní v Jordánsku, kde pomáhá syrským uprchlíkům. Humanitární pomoc CHČR se zaměřuje na distribuci potravin, obnovu přístupu k pitné vodě, rekonstrukci domovů, škol a zdravotnických zařízení, zajišťování hygienických potřeb v uprchlických táborech, psychosociální pomoc, prevenci katastrof a obnovu zdrojů obživy. Všechny projekty byly realizovány v časovém rozmezí od půl do jednoho roku. Ve všech vyjmenovaných zemích byl realizován vždy jeden projekt humanitární pomoci, kromě Filipín, Jordánska a Pákistánu. V těchto zemích byly realizovány dva projekty, jenž se částečně překrývaly nebo na sebe navazovaly. Jednotlivé projekty byly financovány z prostředků CHČR, Tříkrálové sbírky a dalších veřejných sbírek, z prostředků ČRA, MZV, WFP, EuropeAid, ECHO, z jednorázových darů od soukromých osob a z prostředků zahraničních Charit (Večeřová, 2014, rev. 2016).

Projekty rozvojové spolupráce CHČR realizovala ve 22 zemích světa. Působila v Afghánistánu, Ázerbájdžánu, Čečensku a Ingušsku, Etiopii, na Filipínách, v Gruzii, na Haiti, v Indonésii, Jižním Súdánu, Kambodže, Kosovu, Moldavsku, Mongolsku, Myanmaru, Pákistánu, Palestině, Senegal, na Srí Lance, v Srbsku, na Ukrajině a v Zambii. V současné době pokračuje ve své činnosti v Moldavsku, Gruzii, Kosovu, Mongolsku, Kambodže, na Filipínách, v Jižním Súdánu, Zambii, Etiopii a Palestině. Největší množství projektů realizovala v Gruzii a Moldavsku. Významné zastoupení má také Čečensko, Mongolsko a Indonésie. Působení CHČR v některých zemích má dlouholetou tradici. V Čečensku CHČR pracovala kontinuálně 14 let, stejně dlouho CHČR působí i v Moldavsku. V Gruzii je CHČR přítomna již 11 let a v Mongolsku například 10 let. Většina realizovaných projektů má více zaměření. Nejčastějšími z nich jsou vzdělávání, zemědělství a zdravotní a sociální péče. Finančně projekty nejčastěji zajišťují prostředky CHČR, ČRA, MZV, zahraničních Charit, ECHO, UNICEF, WFP, UNDP, FAO, UNHCR, partnerských organizací, územních samospráv, výnosy z Tříkrálové sbírky a dalších veřejných sbírek a dary od soukromých osob. V současné době CHČR realizuje projekty zaměřené na zemědělství a obnovu zdrojů obživy v Etiopii, Jižním Súdánu, Gruzii, Zambii a na Filipínách. Na Filipínách se dále zaměřuje na prevenci katastrof. Rozvoji zdravotní péče se věnuje v Zambii, Kambodže, Gruzii a v Moldavsku. V Moldavsku jsou dále realizovány projekty vzdělávací a projekty zaměřené

na rozvoj sociální péče a posilování občanské společnosti. Budování občanské společnosti se CHČR věnuje také v Gruzii a Kosovu. Ochranou životního prostředí se zabývají projekty v Mongolsku a zvyšováním uplatnitelnosti na trhu práce projekty v Zambii a Palestině (Večeřová, 2014, rev. 2016).

2.2.2 Arcidiecézní charita Olomouc

Arcidiecézní charita Olomouc (dále pouze ACHO) je veřejným sdružením věřících dle Kodexu kanonického práva⁸⁰. Je zřízena diecézním biskupem olomoucké arcidiecéze a registrována jako církevní právnická osoba podle Zákona o církvích a náboženských společnostech⁸¹. Sídlem ACHO je Olomouc. Základními složkami ACHO jsou oblastní a farní Charity na území arcidiecéze (Arcidiecézní charita Olomouc: Stanovy).

Předmětem činnosti ACHO je především pořádání sbírek, účelových a humanitárních akcí, zřizování a provozování služeb a zdravotnických či jiných zařízení na území ČR a v zahraničí. Činnost ACHO je řízena diecézním biskupem prostřednictvím Ředitele a Prezidenta, které do jejich funkcí jmenuje. Ředitel odpovídá za celkový chod organizace a Prezident za duchovní a pastorační působení ACHO. Diecézní biskup dále ustavuje Radu ACHO, jenž volí členy Revizní komise (Arcidiecézní charita Olomouc: Stanovy).

ACHO dlouhodobě působí na Ukrajině a na Haiti. V obou dvou zemích realizovala jak projekty humanitární pomoci, tak i rozvojové projekty. Na Ukrajině je ACHO přítomná více než 14 let a na Haiti působí již 11 let. Kontinuita práce ACHO je zajištěna projekty, které na sebe navzájem navazují. V rámci humanitární pomoci ACHO distribuovala materiální pomoc na Ukrajině a na Haiti. Kromě zajišťování základních životních potřeb se ACHO zaměřovala také na obnovu zdrojů obživy a podporu vzdělávání. Projekty rozvojové spolupráce na Ukrajině se dlouhodobě zaměřují především na sociální a zdravotní péči, vzdělávání, rozvoj zemědělství a podporu drobného podnikání. Na Haiti ACHO zabezpečuje projekt Adopce na dálku[®] a věnuje se také rozvoji komunit, ze kterých pocházejí děti zapojené do projektu. Skrze projekt Adopce na dálku[®] ACHO podporuje přibližně 400 dětí ve čtyřech školách. Finanční zajištění projektů pochází ze zdrojů ACHO, z příspěvků dalších českých Charit, veřejných sbírek a z darů od soukromých osob (Večeřová, 2014, rev. 2016).

⁸⁰ Kodex kanonického práva – Codex Iuris Canonici, L. P. 1983

⁸¹ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

2.2.3 Arcidiecézní charita Praha

Arcidiecézní charita Praha (dále pouze ACHP) je účelovým zařízením římskokatolické církve, jehož posláním je pomoc lidem v nouzi na principech křesťanské lásky. ACHP je zřízena Arcibiskupstvím pražským dle Kodexu kanonického práva⁸² a registrována jako církevní právnická osoba podle Zákona o církvích a náboženských společnostech⁸³. Sídlem ACHP je Praha. ACHP sdružuje a řídí farní, městské a oblastní Charity na území arcidiecéze (Arcidiecézní charita Praha: Stanovy).

ACHP se v souladu se svým posláním věnuje především zřizování charitních domů, ústavů a podobných institucí, poradenským, metodickým a řídicím činnostem vůči ostatním Charitám na území arcidiecéze, organizaci pomoci při přírodních a jiných katastrofách a organizaci Adopce na dálku[®] a dalších charitativních činností v cizině. Statutárními orgány ACHP jsou Ředitel a Prezident. Prezident reprezentuje ACHP a je odpovědný za soulad činností ACHP s jejím posláním. Ředitel řídí a zastupuje ACHP. Oba dva jsou jmenováni arcibiskupem pražským. Poradním orgánem Ředitele je Rada ACHP v čele s Prezidentem. Dalším poradním orgánem Ředitele je Ekonomická rada, která schvaluje návrhy rozpočtů (Arcidiecézní charita Praha: Stanovy).

ACHP začala se svým působením v zahraničí v roce 1993 v Indii, kde je přítomná dodnes. Kromě Indie dlouhodobě působí také v Bělorusku, Ugandě, Zambii a Kongu. Určitý čas realizovala rozvojové projekty také v Burkině Faso a Thajsku. ACHP se ve velké míře věnuje projektům Adopce na dálku[®], které realizuje v Indii, Bělorusku, Ugandě, Zambii i Kongu a dříve také v Thajsku. Další aktivity ACHP často na projekty Adopce na dálku[®] navazují. Věnují se rozvoji komunit, ze kterých pocházejí zapojené děti. Podporují drobné podnikání, vzdělávání dospělých, rozvoj zdravotní péče a posilování občanské společnosti. Mezi aktivity ACHP patří také výstavba škol a nemocnic, podpora vzniku knihoven a čítáren, revitalizace zdrojů pitné vody a zavlažovacích systémů či budování toalet. V hojné míře se ACHP zaměřuje také na zlepšování postavení žen ve společnosti a jejich uplatnění na trhu práce (Večeřová, 2014, rev. 2016).

⁸² Kodex kanonického práva – Codex Iuris Canonici, L. P. 1983

⁸³ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Humanitární pomoci se ACHP věnovala ve třech zemích. Jednalo se o pomoc v souvislosti s povodněmi v Indii, válečným konfliktem v Kongu a v souvislosti s návratem vnitřně přesídlených osob v Ugandě. Pomoc se zaměřovala především na obnovu obydlí, obnovu zdrojů obživy, zdravotní péči a prevenci katastrof (Večeřová, 2014, rev. 2016).

Projekty ACHP jsou financovány především z prostředků získaných od dárců, ČRA, MZV, partnerských organizací a z Tříkrálové sbírky (Večeřová, 2014, rev. 2016).

2.2.4 Diecézní charita Brno a Oblastní charity Hodonín, Třebíč a Znojmo

Diecézní charita Brno (dále pouze DCHB) byla zřízena diecézním biskupem brněnským jako církevní veřejná právnická osoba podle Kodexu kanonického práva⁸⁴ a registrována dle Zákona o církvích a náboženských společnostech⁸⁵. Sídlem DCHB je Brno. DCHB sdružuje oblastní a farní Charity na území diecéze (Diecézní charita Brno: Stanovy).

Předmětem činnosti DCHB je zejména zajišťování sociálních, zdravotnických a duchovních služeb. DCHB organizuje také humanitární a krizovou pomoc a realizuje projekty rozvojové spolupráce v zahraničí. V čele DCHB stojí Ředitel, jenž je ustanoven diecézním biskupem. Úkolem ředitele je dbát na to, aby DCHB naplňovala poslání milosrdné lásky vůči potřebným prostřednictvím poskytovaných služeb a provozovaných institucí. Diecézní biskup dále ustanovuje Prezidenta DCHB. Prezident jmenuje a odvolává Radu DCHB, která je jeho poradním orgánem (Diecézní charita Brno: Stanovy).

DCHB působí v rámci rozvojové spolupráce v Moldavsku. Zaměřuje se na podporu zdravotní a sociální péče, konkrétně podporuje rozvoj a zkvalitňování domácí péče. Finance na svou činnost čerpá ze svého rozpočtu, Tříkrálové sbírky a Postní almužny (Večeřová, 2014, rev. 2016).

Na území diecéze je dále v humanitární pomoci a rozvojové spolupráci aktivní Oblastní charita Hodonín, Oblastní charita Třebíč a Oblastní charita Znojmo. Oblastní charita Hodonín od roku 2005 působí v Rumunsku v oblasti Banátu. Projekt, který zde realizuje, je zaměřen na sociální a zdravotní péči. Zabývá se rozvojem pečovatelské služby. Oblastní

⁸⁴ Kodex kanonického práva – Codex Iuris Canonici, L. P. 1983

⁸⁵ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

charita Třebíč působí 13 let na Ukrajině. Svou činnost směřuje především na rozvoj sociální péče. Podporuje zkvalitňování terénní a pečovatelské služby pro osaměle žijící seniory. Oblastní charita Znojmo od roku 2000 realizuje rozvojové projekty na Ukrajině. Zaštituje projekt Adopce na dálku[®] a věnuje se zdokonalování sociální péče a rozvoji drobného podnikání. Finance na zajištění projektů získávají oblastní Charity ze svých rozpočtů, Tříkrálové sbírky, Postní almužny a z darů od soukromých osob a českých i zahraničních farností (Večeřová, 2014, rev. 2016).

2.2.5 Diecézní charita České Budějovice

Diecézní charity České Budějovice (dále pouze DCHČB) je církevní právnickou osobou dle Kodexu kanonického práva⁸⁶ a je evidována podle Zákona o církvích a náboženských společnostech⁸⁷. DCHČB je zřízena Biskupstvím Českobudějovickým. Organizačními složkami DCHČB jsou farní, městské a oblastní Charity na území diecéze. Sídlem DCHČB jsou České Budějovice (Diecézní charita České Budějovice: Stanovy).

Předmětem činnosti DCHČB je služba milosrdné lásky lidem v nouzi uskutečňovaná především pastorační a duchovní službou, zřizováním a provozováním sociálních a zdravotnických služeb a humanitární pomocí. Orgány DCHČB jsou Ředitel, Prezident, Rada a Revizní komise. Prezident DCHČB je jmenován českobudějovickým biskupem a odpovídá za vedení duchovní služby v diecézi. Ředitel je také jmenován českobudějovickým biskupem a odpovídá za celkový chod organizace. Rada je poradním orgánem ředitele a Revizní komise vykonává kontrolu nad činností DCHČB. Členové obou dvou orgánů jsou taktéž jmenováni diecézním biskupem (Diecézní charita České Budějovice: Stanovy).

DCHČB aktivně působí v Bělorusku, Bulharsku a Zimbabwe. V Bělorusku je přítomna od roku 2006 a věnovala se zde především vzdělávání a rozvoji sociální a zdravotní péče. V současné době zde realizuje projekt Adopce na dálku[®]. V Bulharsku se zaměřuje na péči o sociálně vyloučené skupiny obyvatel a seniory již od roku 1997. V Zimbabwe dříve podporovala dětský domov a v současnosti realizuje projekt Adopce na dálku[®]. V minulosti působila DCHČB také ve Rwandě, kde provozovala zdravotní středisko. Hlavními zdroji financí k zajištění projektů DCHČB jsou výtěžky z Tříkrálové

⁸⁶ Kodex kanonického práva – Codex Iuris Canonici, L. P. 1983

⁸⁷ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

sbírky, dary od soukromých osob a výtěžky z hospodaření DCHČB (Večeřová, 2014, rev. 2016).

2.2.6 Diecézní charita Litoměřice

Diecézní charita Litoměřice (dále pouze DCHL) je církevní právnickou osobou, účelovým zařízením římskokatolické církve a veřejným sdružením věřících podle Kodexu kanonického práva⁸⁸ a Zákona o církvích a náboženských společnostech⁸⁹. Sídlem DCHL jsou Litoměřice. Zřizovatelem DCHL je litoměřický biskup (Diecézní charita Litoměřice: Stanovy).

Předmětem činnosti DCHL je poskytování zdravotních a sociálních služeb, organizace humanitární pomoci, pořádání sbírek a realizace aktivit zahraniční rozvojové spolupráce. Orgány DCHL jsou Ředitel, Prezident, Rada DCHL a Ekonomická rada DCHL. Ředitel je jmenován diecézním biskupem a vykonává řídicí, koordinační, poradní, metodické a další činnosti nutné k zajištění chodu DCHL. Prezident reprezentuje DCHL morálně a duchovně. Jeho jmenování připadá diecéznímu biskupovi. Členové Rady DCHL a Ekonomické rady DCHL jsou jmenováni na základě návrhu Ředitele a Prezidenta statutárním orgánem diecézního biskupství a vykonávají poradní funkci (Diecézní charita Litoměřice: Stanovy).

DCHL působila 12 let na Slovensku, kde se věnovala předškolnímu vzdělávání. V současné době je aktivní v Mongolsku. Dlouhodobě se tam podílela na projektech CHČR a od roku 2013 již v Mongolsku působí samostatně. Zaštiťuje projekt přímého dárcovství zaměřeného na podporu vzdělávání dětí a mladých lidí. Finance na zajištění projektu získává především z darů od soukromých osob, výtěžků Tříkrálové sbírky a vlastního hospodaření (Večeřová, 2014, rev. 2016).

2.2.7 Diecézní charita ostravsko-opavská a Charita Ostrava

Diecézní charita ostravsko-opavská (dále pouze DCHOO) je evidovanou církevní právnickou osobou podle Zákona o církvích a náboženských společnostech⁹⁰. Byla zřízena dekretem diecézního biskupa ostravsko-opavské diecéze jako veřejné sdružení věřících

⁸⁸ Kodex kanonického práva – Codex Iuris Canonici, L. P. 1983

⁸⁹ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

dle Kodexu kanonického práva⁹¹. Sídlem DCHOO je Ostrava. Základními složkami DCHOO jsou farní a oblastní Charity (Diecézní charita ostravsko-opavská: Stanovy).

Posláním DCHOO je pomáhat lidem v hmotné, sociální, duševní a duchovní nouzi. Hlavní činností DCHOO je zřizování a provoz charitativních, sociálních a zdravotnických služeb, výkon poradních, metodických a koordinačních činností vůči farním a oblastním Charitám, pořádání sbírek a realizace dalších činností, jejichž účelem je pomoc potřebným v ČR i v zahraničí. V čele DCHOO stojí Ředitel, který řídí její činnost a zodpovídá za ni diecéznímu biskupovi, jímž je jmenován. Poradními a kontrolními orgány jsou Rada DCHOO a biskupský vikář pro DCHOO. Biskupský vikář odpovídá za duchovní formaci členů DCHOO a je jmenován a odvoláván diecézním biskupem (Diecézní charita ostravsko-opavská: Stanovy).

DCHOO realizuje své projekty v Moldavsku a na Ukrajině. V Moldavsku pracuje DCHOO od roku 2014. Nejprve zde realizovala projekt zaměřený na navázání partnerství a v současné době se věnuje rozvoji terénní a pečovatelské služby a organizuje přímou finanční pomoc konkrétním osobám. Na Ukrajině DCHOO působí od roku 2003 a zaměřuje se především na rozvoj sociální péče. Dlouhodobě realizuje také dobrovolnický program a Adopci na dálku[®]. Finance DCHOO čerpá především z výtěžků veřejných sbírek, darů od soukromých osob, výtěžků vlastního hospodaření a od ČRA (Večeřová, 2014, rev. 2016).

Na území ostravsko-opavské diecéze realizovala projekt rozvojové spolupráce také Charita Ostrava. Charita Ostrava působila v Bulharsku, kde podporovala terénní sociální služby zaměřené na osoby závislé na návykových látkách. Projekt byl podpořen z prostředků partnerských Charit a rozpočtu Charity Ostrava (Večeřová, 2014, rev. 2016).

2.2.8 Diecézní charita Plzeň

Diecézní charita Plzeň (dále pouze DCHP) je církevní právnickou osobou a účelovým zařízením římskokatolické církve podle Kodexu kanonického práva⁹² a Zákona o církvích

⁹¹ Kodex kanonického práva – Codex Iuris Canonici, L. P. 1983

⁹² Kodex kanonického práva – Codex Iuris Canonici, L. P. 1983

a náboženských společnostech⁹³. Sídlem DCHP je Plzeň a jejím zřizovatelem plzeňské biskupství (Diecézní charita Plzeň: Stanovy).

Cílem DCHP je pomáhat lidem v nouzi na principech křesťanské lásky. Tento cíl naplňuje především zřizování a provozem sociálních a zdravotnických služeb. Orgány DCHP jsou Ředitel, Prezident, Rada a Revizní komise (Diecézní charita Plzeň: Stanovy).

Projekty DCHP mají dlouholetou tradici v Jižní Americe. DCHP působí v Bolívii, Ekvádoru, Paraguay a Peru. Ve všech zemích realizuje projekt Adopce na dálku[®], jehož cílem je poskytnout dětem z chudých rodin finanční podporu, která jim umožní nákup věcí a pomůcek nezbytných pro školní docházku. Projekty jsou realizovány díky příspěvkům soukromých osob (Večeřová, 2014, rev. 2016).

2.2.9 Diecézní katolická charita Hradec Králové

Diecézní katolická charita Hradec Králové (dále pouze DKCHHK) je veřejným sdružením věřících dle Kodexu kanonického práva⁹⁴, které je registrováno na základě Zákona o církvích a náboženských společnostech⁹⁵. Zřizovatelem DKCHHK je biskupství královehradecké a jeho sídlem je Hradec Králové. Složkami DKCHHK jsou farní a oblastní Charity na území diecéze (Diecézní katolická charita Hradec Králové: Stanovy).

Posláním DKCHHK je pomáhat lidem v hmotné, sociální, duševní a duchovní nouzi. Předmětem její činnosti je poskytování obecně prospěšných činností sociálních, zdravotnických a charitativních. Dále odpovídá za metodický, poradenský a vzdělávací servis vůči Charitám na území diecéze. DKCHHK své činnosti realizuje na území ČR i v zahraničí. V čele DKCHHK stojí Ředitel, který je společně s Prezidentem jmenován diecézním biskupem. Poradním orgánem je Rada DKCHHK (Diecézní katolická charita Hradec Králové: Stanovy).

DKCHHK více než 16 let působí v Indii, kde realizuje dva projekty Adopce na dálku[®]. Tuto činnost doplňuje dalšími projekty zaměřenými především na rozvoj komunit, ze kterých

⁹³ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴ Kodex kanonického práva – Codex Iuris Canonici, L. P. 1983

⁹⁵ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

pocházejí děti zapojené do „adopce“, a zkvalitňování sociální péče. Náklady všech projektů jsou pokrývány dary od soukromých osob (Večeřová, 2014, rev. 2016).

3 „Dobrá praxe“ v činnosti vybraných organizací Charity

Příklady „dobré praxe“ dokazují existenci technik, metod, procesů či aktivit, jež jsou efektivnější a účinnější než jiné. „Dobrou praxí“ je možné odhalit výzkumným šetřením. Výsledky takového šetření mohou napomoci zefektivnění činností nebo mohou být inspirací pro další organizace a nové projekty. Napříč organizacemi českých Charit působících na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí zatím žádný veřejně publikovaný výzkum zabývající se „dobrou praxí“ realizován nebyl. Následující kapitoly se proto budou věnovat pouze objasnění pojmu „dobrá praxe“ a jeho teoretickému vymezení. Výzkum zaměřený na „dobrou praxi“ v činnosti vybraných organizací Charity a možnosti sdílení „dobré praxe“ bude stěžejní součástí praktické části této práce.

3.1 Pojem a pojetí „dobré praxe“

Pojem „dobrá praxe“ se v literatuře objevuje vedle pojmů „nejlepší praktiky“ a „chytré praktiky“. V literatuře jsou někdy podávána jako synonyma a někdy nesou zcela odlišné významy. Pojem „nejlepší praxe“ označuje jeden skutečně nejlepší příklad mezi všemi možnými. Výzkum „nejlepší praxe“ není podle některých autorů prakticky možný. „Dobrou praxi“ lze vysvětlit, jako ideální způsob realizace určité činnosti, který vede k vysokému výkonu. „Dobrá praxe“ reprezentuje účinný způsob, jak dosáhnout stanoveného cíle (Dani, 2006). Užívání označení „dobrá praxe“ je limitováno prostředím a není přenositelné. Co se jeví jako „dobrá praxe“ v určitém prostředí, nemusí být stejně vnímáno v jiném. Pojem „chytrá praxe“ označuje praxi obsahující nějakou chytrou či zajímavou myšlenku. Výzkum „chytré praxe“ se zaměřuje na odhalení určitého mechanismu. Společným rysem všech výše zmíněných pojmů je především zaměření na neustálé učení, reflexi, zpětnou vazbu a důraz na funkčnost, inovaci a proces. Pro účely této práce budeme využívat pojem „dobrá praxe“ (Veselý, 2010, s. 3-6).

Definice postavené na funkčnosti považují za „dobrou praxi“ to, co funguje a vede k dobrým výsledkům. Definice zdůrazňující proces považují za „dobrou praxi“ takové

postupy, skrze které lze dosáhnout stanovených cílů a učinit organizaci profitující. Inovačně zaměřené definice považují za „dobrou praxi“ takové praktiky, které vytvářejí příležitosti pro zavádění nových přístupů a postupů (Veselý, 2010, s. 3-6).

„Dobrá praxe“ neoznačuje pouze praktiky, které dobře fungují, ale především takové praktiky, jenž vedou k dobrým výsledkům a je možné je používat jako modely. Jedná se o opakovaně ověřené zkušenosti, jenž jsou vhodné ke sdílení mezi větší počet lidí. Praktiky označované jako „dobrá praxe“ jsou efektivní a úspěšné; ekonomicky, ekologicky a sociálně udržitelné; genderově citlivé; technicky snadno proveditelné; postavené na participativních přístupech; přenositelné a přizpůsobující se změnám v prostředí a zaměřené na budování kapacit či snižování rizik (FAO: Good practices template).

3.2 Výzkum „dobré praxe“

Výzkum „dobré praxe“ staví na myšlence, že je třeba rozvíjet osvědčené postupy namísto formulování abstraktních ideálů. Vyhledávání a studování praktik, jenž se zdají být fungující někde jinde, je podle něho možností, jak zlepšovat fungování organizací či systémů. Výzkum „dobré praxe“ původně vznikl v oblasti řízení a managementu a velkého rozšíření do dalších oblastí se dočkal na počátku 90. let 20. století. Jeho hlavním cílem je skrze pozorování a porovnávání příkladů vhodných následování vyvodit obecné principy a teorie (Veselý, 2010, s. 5-6).

Literatura k metodologii výzkumu je značně nejednotná a roztržštěná. Obecně se výzkum „dobré praxe“ skládá ze dvou prvků, cílového a zdrojového místa. Cílové místo zosobňuje instituci, jejíž fungování se snažíme zlepšit, a zdrojové místo je inspirací pro změnu. Pro výzkum je stěžejní analýza cílového místa a jednoznačně stanovené cíle organizace. Výzkum obsahuje průzkum praktik, jenž se jeví jako fungující v porovnání s těmi v cílovém místě, výběr vzorového příkladu, explanaci jeho vlivu na dobré fungování organizace a převedení zkušenosti vzorového příkladu do cílového místa (Veselý, 2010, s. 5-6).

Při realizaci výzkumu „dobré praxe“ je třeba klást důraz na úplnost případů zahrnutých do srovnání a jejich porovnatelnost. Výběrové šetření není pro tento typ výzkumu vhodné. Porovnatelnost vyžaduje výběr takových případů, které jsou srovnatelné jednáním, výstupy i kontextem, ve kterém se odehrávají. Porovnatelné by měly být také vstupy a výstupy

u jednotlivých případů. Výzkum „dobré praxe“ je možné také zaměřit na odhalování fungujících mechanismů hodných replikování. Výzkum „dobré praxe“ může vycházet z kvantitativních i kvalitativních teorií (Veselý, 2010, s. 6-9). Nevyužívá pouze jednu výzkumnou techniku, ale flexibilně je kombinuje (Overman, Boyd, 1994, s. 67-83).

Výzkum „dobré praxe“ je podrobován kritice, jenž pramení z nejednoznačné metodologie a problematické realizace. Výzkumu je nejčastěji vytýkána absence teoretického podkladu, malý důraz na odhalování příčin fungování určité praxe, narušování vnitřní validity, obtížná zobecnitelnost výsledků, nedůslednost a malá kritičnost. Z praktického hlediska je problematicky vnímáno zaměření na krátké časové horizonty a nepřenositelnost výsledků z jednoho kontextu do druhého. S ohledem na kritiku je vhodné v rámci výzkumu „dobré praxe“ kombinovat kvantitativní a kvalitativní přístupy, stanovit přesný účel výzkumu, vyhnout se pouhé deskripci, důsledně popsat kontext a analyzovat i nefungující případy (Veselý, 2010, s. 10-12).

III. METODOLOGICKÁ ČÁST

4 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Záměrem výzkumu je zjistit možnosti a limity přenosu a sdílení poznatků o „dobré praxi“. Konkrétním cílem výzkumu je zjistit, jakým činnostem na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce se od roku 2000 do současnosti věnovaly vybrané organizace české Charity v zahraničí a jak přistupují pracovníci vybraných organizací české Charity ke sdílení „dobré praxe“ na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí v rámci charitní sítě.

Výzkum je rozdělen do dvou na sebe navazujících částí. První z nich se věnuje deskripci činností realizovaných vybranými organizacemi české Charity na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí od roku 2000. Druhá se zaměřuje na zkoumání fenoménu „dobré praxe“ a přístupu pracovníků vybraných organizací k jejímu sdílení v rámci charitní sítě.

Poznávacím cílem první části výzkumu je zmapovat činnosti vybraných organizací české Charity na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí od roku 2000 do současnosti. Symbolickým cílem je přispět ke zvýšení informovanosti o aktivitách na poli zahraniční humanitární pomoci a rozvojové spolupráce a podpořit výměnu zkušeností mezi vybranými organizacemi české Charity. Aplikačním cílem je nabídnout vybraným organizacím české Charity materiál, který bude základem pro nová partnerství a nabídne informace využitelné například při propagaci zahraničních aktivit.

Poznávacím cílem druhé části výzkumu je zjistit, jakým způsobem pracovníci vybraných organizací přistupují ke sdílení „dobré praxe“ mezi organizacemi české Charity. Symbolickým cílem je přispět k většímu využívání potenciálu charitní sítě a vzájemné spolupráci charitních organizací. Aplikačním cílem je možnost využití dat, jež budou sebrána, jako podkladu pro formování a rozvoj způsobů sdílení zkušeností na úrovni organizací českých Charit.

Základní výzkumná otázka deskriptivní části zní:

Jakým činnostem na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce se od roku 2000 do současnosti věnovaly vybrané organizace české Charity v zahraničí?

Základní výzkumná otázka kvalitativní části zní:

Jak přistupují pracovníci vybraných organizací české Charity ke vzájemnému sdílení „dobré praxe“ na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí?

Díličí výzkumné otázky (dále pouze DVO) zní:

DVO1: Jak vnímají pracovníci vybraných organizací české Charity „dobrou praxi“?

DVO2: Kde ve své činnosti na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí spatřují pracovníci vybraných organizací české Charity „dobrou praxi“?

DVO3: Jaké možnosti využití „dobré praxe“ vnímají pracovníci vybraných organizací české Charity?

5 Výzkumná strategie

Výzkumné šetření je z převážné většiny postaveno na kvalitativní strategii. Jeho součástí je však také deskriptivní výzkum, jenž využívá metody kvantitativní strategie.

Cílem deskriptivního výzkumu je hlubší nebo detailnější popis určitých skutečností a sběr podrobných informací o určité skupině či jevu. Deskriptivní výzkum využívá techniky pramenící z kvantitativní strategie (Johnová, 2008, s. 108). Kvantitativní strategie se zaměřují na zkoumání vztahů mezi proměnnými. Jejich cílem je popsat a vysvětlit vzájemné závislosti proměnných a příčiny jejich existence. Kvantitativní výzkum probíhá více strukturovaně než kvalitativní a používá spíše deduktivní postupy (Hendl, 2005, s. 45-63). Můžeme rozlišit tři hlavní typy kvantitativních studií. Jedná se o studie popisné, popisně-explanatorní a explanatorní. Popisné studie zachycují rozložení proměnných a jsou východiskem pro další dva druhy studií. Popisně-explanatorní a explanatorní již kromě rozložení proměnných

zachycují vztah mezi nimi. Deskriptivní výzkum nejvíce odpovídá popisné studii, která je v rámci tohoto výzkumného šetření realizována (Punch, 2008, s. 24-32). Popisná studie bude sloužit k získání informací o činnostech organizací českých Charit na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí od roku 2000 do současnosti.

V kvalitativní části výzkumu je cílem porozumět tomu, jak pracovníci vybraných organizací české Charity přistupují ke sdílení „dobré praxe“ v rámci charitní sítě. Pozornost je věnována „dobré praxi“ vybraných organizací na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí. Kvalitativní strategie se zaměřují na porozumění zkoumaným jevům, a proto jsou pro účely této části výzkumu vhodné. Kvalitativní výzkum začíná sběrem dat, ve kterých jsou následně odkrývány pravidelnosti a struktury. Slabá standardizace kvalitativního výzkumu vede k vysoké validitě získaných dat avšak zároveň také k jejich nízké reliabilitě (Disman, 2011, s. 284-297). Kvalitativní výzkum probíhá zpravidla v přirozených podmínkách a má pružný charakter. Plán výzkumu je možné na základě získaných výsledků rozvíjet a pozměňovat (Hendl, 2005, s. 45-63).

6 Techniky zjišťování a analýza empirických dat

Základní metodou sběru dat je pro toto výzkumné šetření dotazování. Dotazování zahrnuje nejrůznější způsoby kladení otázek a získávání odpovědí. Pro naše účely byla vybrána technika rozhovoru a dotazníku (Hendl, 2005, s. 164).

Dotazník byl vybrán pro deskriptivní část výzkumného šetření. Jedná se o standardizovanou techniku sběru dat, v níž respondent vyplňuje otázky do předem připraveného formuláře. Odpovědi mohou být omezeny na výběr z předem nachystaného souboru kategorií použitím uzavřených otázek nebo mohou být získávány bez omezení pomocí otevřených otázek (Disman, 2011, s. 131). Dotazník sestavený pro účely tohoto výzkumu kombinuje uzavřené a otevřené otázky (viz. Příloha č. 1 – Dotazníková tabulka). Jeho účelem je deskripce projektů a intervencí realizovaných vybranými organizacemi české Charity. Spíše než o dotazník se jedná o dotazníkovou tabulku s předem definovanými kategoriemi, k nimž dotazovaný doplňuje žádané informace. Žádanými informacemi jsou název Charity, země působení, celý název projektu, doba trvání projektu, typ projektu, zaměření projektu, počet a definice příjemců pomoci, rozpočet projektu, zdroje financování, partnerské organizace, město či oblast realizace projektu, kontaktní osoba v ČR, stručný popis

projektu a odkaz na webové stránky. Odpovědi u kategorií typ projektu a zaměření projektu jsou omezeny předem připravenými možnostmi. Typ projektu nabízí volbu mezi humanitární pomocí a rozvojovou spoluprací. Zaměření projektu čerpá připravené možnosti z výročních zpráv CHČR. Dotazovaný může volit ze zdravotní péče, sociální péče, zemědělství (chovatelé i pěstitelé), (drobného) podnikání, vzdělávání, životního prostředí, zaměstnávání/trhu práce, snižování rizik katastrof, lidských práv, občanské společnosti, humanitární pomoci, Adopce na dálku, případně může vypsát jiné zaměření. V případě zaměření projektu je možná volba více odpovědí. Sesbíraná data jsou uspořádána do souhrnné tabulky opatřené filtry (viz. Příloha č. 4 – Výstupy dotazníkového šetření) a v této práci popsána v kapitolách 2.2.1 až 2.2.9.

Technika rozhovoru je využita pro zodpovězení výzkumných otázek kvalitativní části. Konkrétně se jedná o techniku rozhovoru pomocí návodu. Návod představuje určitý seznam témat či otázek, jenž je třeba v průběhu rozhovoru probrat. Je vytvořen proto, aby žádné z vybraných témat nebylo opomenuto. Formulace konkrétních otázek však závisí na tazateli a umožňuje reagovat na konkrétní situaci. Návod umožňuje strukturovanější formu rozhovoru a usnadňuje srovnání sesbíraných dat (Hendl, 2005, s. 174-175). Pro účely tohoto výzkumného šetření je vytvořen „návod“ k rozhovorům (viz. Příloha č. 5 – Návod k rozhovorům) obsahující všechny stěžejní témata, jímž je třeba se věnovat pro zodpovězení výzkumných otázek. Rozhovory budou dle svolení dotazovaných zaznamenávány a následně doslovně přepisovány. Z doslovných prepisů bude vytvořeno shrnutí a interpretovány závěry, jenž budou prezentovány v závěrečné diskusi.

7 Výzkumný vzorek

Pojem vzorek nebo také výběr označuje menší podmnožinu vybranou z populace (Punch, 2008, s. 52). Vzorkem jsou označovány v případě tohoto výzkumu osoby, které skutečně pozorujeme, a to pracovníci vybraných organizací české Charity, konkrétně Charity Česká republika, Arcidiecézní charity Olomouc, Arcidiecézní charity Praha, Diecézní charity Brno, Oblastní charity Hodonín, Oblastní charity Třebíč, Oblastní charity Znojmo, Diecézní charity České Budějovice, Diecézní charity Litoměřice, Diecézní charity ostravsko-opavské, Charity Ostrava, Diecézní charity Plzeň a Diecézní katolické charity Hradec Králové.

K výběru uvedených organizací byla využita technika sněhové koule. Při použití této techniky výzkum začíná u osoby, jejíž příslušnost k výzkumnému vzorku je jasně definována. Tato osoba je následně požádána, aby jmenovala další. Tímto způsobem se pokračuje až do okamžiku nasycení vzorku. Jasně definovanými osobami byly v našem případě organizace české Charity, jež svou zahraniční činnost deklarují na webových stránkách. Další organizace byly podle techniky sněhové koule doporučeny zástupci právě těchto jasně definovaných organizací. Do výzkumného šetření jsou vybíráni pracovníci výše zmíněných organizací, jež se podílejí na její činnosti na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí.

Vzorkem pro deskriptivní část výzkumu jsou vybraní pracovníci všech výše zmíněných organizací české Charity. Výběr konkrétních pracovníků záleží na rozhodnutí vedoucích daných organizací. Do vyplňování dotazníkových tabulek se může zapojit i více pracovníků z téže organizace. V rámci kvalitativní části výzkumu jsou osloveny všechny vybrané organizace a dle možností je provedeno deset rozhovorů s pracovníky na pozicích programový manažer, vedoucí programů, projektový manažer nebo vedoucí příslušného oddělení (v interpretační části označeni zkratkami R1-R10).

IV. PRAKTICKÁ ČÁST

8 Realizace výzkumného šetření

První deskriptivní část výzkumného šetření byla realizována od května do září roku 2014. Revize původně získaných dat proběhla v dubnu roku 2016. Impulsem k šetření byla snaha zdokonalovat spolupráci v rámci české charitní sítě. Výzkumné šetření probíhalo pod záštitou CHČR a ve spolupráci s členy humanitárního kolegia, řediteli jednotlivých organizací českých Charit a osobami odpovědnými za zahraniční aktivity. Deskriptivní výzkum byl hlavní náplní půl roční stáže na CHČR a byl prvotním impulsem k napsání této práce a k návaznému kvalitativnímu šetření. Do šetření se zapojily všechny organizace české Charity, jež přímo působí v zahraničí na poli humanitární pomoci nebo rozvojové spolupráce. Zapojily se Charita Česká republika, Arcidiecézní charita Olomouc, Arcidiecézní charita Praha, Diecézní charita Brno, Oblastní charita Hodonín, Oblastní charita Třebíč, Oblastní charita Znojmo, Diecézní charita České Budějovice, Diecézní charita Litoměřice, Diecézní charita ostravsko-opavská, Charita Ostrava, Diecézní charita Plzeň a Diecézní katolická charita Hradec Králové. Všechny organizace poskytly informace k projektům a intervencím realizovaným od roku 2000 a některé je doplnily ještě o informace k dřívějším aktivitám. Komunikace se zástupci jednotlivých organizací probíhala elektronicky, vyjma CHČR, se kterou probíhala osobně. Zástupci byli vybráni vedoucími oddělení zabývajícími se humanitární pomocí a rozvojovou spoluprací nebo řediteli. Zvoleným zástupcům byla zaslána dotazníková tabulka (viz. Příloha č. 1 – Dotazníková tabulka) a vzorová dotazníková tabulka (viz. Příloha č. 2 – Vzor vyplněné dotazníkové tabulky) s informacemi k jejímu vyplnění. Data z vyplněných dotazníkových tabulek byla uspořádána do excelové tabulky opatřené filtry (viz. Příloha č. 4 – Výstupy dotazníkového šetření), která byla společně s doprovodným textem (viz. Příloha č. 3 – Doprovodný text k výstupům dotazníkového šetření) sdílena všem zapojeným organizacím. Následná aktualizace tabulky v roce 2016 probíhala taktéž elektronicky. Data k novým projektům byla získávána z webových stránek, výročních zpráv a dotazováním. Získaná data byla doplněna do stávající tabulky (viz. Příloha č. 4 – Výstupy dotazníkového šetření).

Druhá kvalitativní část výzkumného šetření probíhala od května do července roku 2016. Osloveni byli zástupci všech organizací, které se zapojily do deskriptivní části.

S poskytnutím rozhovoru souhlasily Charita Česká republika, Arcidiecézní charita Olomouc, Diecézní charita Brno, Oblastní charita Znojmo, Oblastní charita Třebíč a Diecézní charita ostravsko-opavská. Bylo realizováno deset rozhovorů s pracovníky na pozicích programový manažer, vedoucí programů, projektový manažer a vedoucí oddělení, jenž se zabývá humanitární pomocí nebo rozvojovou spoluprací. Rozhovory byly vedeny z části při osobních setkáních a částečně telefonicky podle předem stanoveného návodu (viz. Příloha č. 5 – Návod k rozhovorům). Respondentům bylo nabídnuto zaslání otázek před uskutečněním rozhovoru. Většina respondentů této možnosti využila. Všechny rozhovory byly po svolení respondentů nahrávány a průměrně trvaly tři čtvrtě hodiny. Shrnutí sesbíraných dat a jejich interpretace je obsahem kapitoly 10. a 11. této práce.

9 Limity výzkumu a sebereflexe výzkumníka

Limity první deskriptivní části výzkumu spočívají především v neúplnosti informací poskytnutých k určitým dotazovaným oblastem. Jedná se o informace k rozpočtům, které v některých případech nezahrnují všechny roky realizace projektů, a informace k počtu příjemců pomoci, které nejsou vždy dostupné. Výsledná souhrnná tabulka (viz. Příloha č. 4 – Výstupy dotazníkového šetření) je proto pro vysvětlení opatřena komentáři.

Limity druhé kvalitativní části výzkumu vycházejí především z neurčitosti pojmu „dobrá praxe“. Někteří respondenti měli potíže pojem uchopit a vztáhnout jej ke své činnosti. S ohledem na tuto skutečnost byly respondentům poskytnuty otázky dopředu. Vlivem toho mohlo dojít ke zkreslení odpovědí, které by za předpokladu předchozí neznalosti otázek mohly znít jinak. Výběr respondentů byl omezen na pracovníky několika málo organizací Charity, jenž působí na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí. Některé z vybraných Charit se do výzkumu odmítly zapojit a výzkumný vzorek je následkem toho méně pestrý než v případě deskriptivní části výzkumu, do které se zapojily všechny organizace Charity splňující předpoklady.

Během realizace výzkumného šetření jsem se snažila o vytvoření příjemného a důvěryhodného prostředí a poskytnutí dostatečného prostoru pro formulaci odpovědí. Ať již získávání dat probíhalo v přímém kontaktu, telefonicky nebo e-mailem, respondenti vždy dostali informaci, že jejich odpovědi budou anonymizovány. V případě deskriptivní části výzkumu nebyla anonymizace potřebná. Respondenti souhlasili se zveřejněním svého jména

a kontaktu. Zveřejnění souhrnné tabulky (viz. Příloha č. 4 – Výstupy dotazníkového šetření) v rámci této diplomové práce bylo rovněž odsouhlaseno vedením Charity Česká republika.

10 Interpretace dat

Odpověď na základní výzkumnou otázku vychází z interpretace odpovědí na dílčí výzkumné otázky. S ohledem na tuto skutečnost bude obsahem následujících tří kapitol shrnutí a interpretace dat vztahujících se k dílčím výzkumným otázkám. V závěrečné diskusi dojde k zodpovězení základní výzkumné otázky, zhodnocení celého výzkumného šetření a prezentaci námětů na jeho možná budoucí rozšíření.

10.1 Vnímání „dobré praxe“ pracovníky vybraných organizací

DVO1: Jak vnímají pracovníci vybraných organizací české Charity „dobrou praxi“?

Většina respondentů pojem „dobré praxe“ slyšela již dříve. Někteří uvedli, že ačkoli nevyužívali přímo tohoto označení, s „dobrou praxí“ se již setkali. Respondenti se shodli na tom, že je velice obtížné „dobrou praxi“ definovat. Vyjádřili obavu, zda je možné vytvořit obecnou definici, a dávali přednost objasňování „dobré praxe“ vždy v souvislosti s konkrétním prostředím. S upozorněním na to, že se jedná o jejich subjektivní vnímání „dobré praxe“, však byli všichni schopni obecnou definici vytvořit.

Respondenti vnímali „dobrou praxi“ především jako určitý poznatek, schopnost, technologii, systém, dílčí aktivitu, případně i jako celý projekt, jenž je charakteristický efektivností a funkčností. „Dobrá praxe“ byla v odpovědích často dáвана do souvislosti s pojmem know-how, jenž je v oblasti humanitární pomoci a rozvojové spolupráce ustálen pro označení odborných znalostí a dovedností. Schopnost organizace know-how vytvářet, rozvíjet a uplatňovat, byla považována za důležitý znak „dobré praxe“. Dalšími opakovaně zmiňovanými znaky byly udržitelnost, zplnomocňování, dobré partnerství, respekt k místním podmínkám a potřebám, inovativnost a přenositelnost. Většina respondentů definovala znaky „dobré praxe“ v kontextu projektů. Na základě odpovědí, by se tedy mělo jednat o takové projekty, které dobře fungovaly v daných podmínkách, vedly k naplňování předpokládaných a žádoucích cílů, byly finančně i personálně udržitelné, byly navázány na spolehlivé partnery

a místní instituce, posilovaly samostatnost partnerů, vycházely z místních podmínek a potřeb, kreativně řešily potíže a bylo možné je vzít jako modelové příklady a přenést je jinam.

„Dobrou praxí míním osvědčené, funkční, inovativní postupy, které vedou k tomu předpokládanému a žádoucímu cíli“ (R6).

„Často užívané slovní spojení, pod kterým se těžce hledá definice. Pro mě je dobrá praxe něco, nějaké know-how, které má organizace“ (R7).

„Kreativní způsob řešení, takový, který se dá aplikovat ve více typech prostředí“ (R8).

„Dobrá praxe je umět vytvořit takový proces, který směřuje k aktivizaci a soběstačnosti partnerských organizací, předávání know-how“ (R5).

Dalšími objevujícími se charakteristikami byly transparentnost, využívání místních zdrojů, flexibilita a schopnost organizace projekt ukončit nebo předat. Jako podmínka „dobré praxe“ byla také vnímána správná identifikace projektu, jeho načasování a dobrá komunikace s partnery. „Dobrá praxe“ byla rovněž definována jako schopnost pomáhat, ale neškodit.

Objevily se také názory, že všechny výše zmíněné charakteristiky jsou při realizaci projektů standardem či základní neopominutelnou podmínkou a neměly by tudíž být nazývány „dobrou praxí“. „Dobrá praxe“ by měla představovat nadstavbu, respektive přidanou hodnotu. V kontextu projektů by se mělo jednat o projekty s přesahem.

„Pro mě je dobrá praxe nadstavba, domácí zlato, se kterým můžeme obchodovat“ (R9).

„Rádo se to obaluje navenek, jako veliká sofistikovaná práce, ale když to člověk rozdrobí, tak ty projekty jsou ve výsledku primitivní. Například projekty Adopce na dálku[®], to je vlastně příspěvek na školné a zakoupení uniformy. Myslím, že by se to nemělo nazývat dobrou praxí“ (R10).

Za držitele „dobré praxe“ považovali někteří respondenti jedince s individuálními životními zkušenostmi, které jim přinesli odbornost v určitých oblastech. „Dobrá praxe“ se podle tohoto názoru vyvíjí a uplatňuje v souvislosti s danou osobou. Pokud dojde k personální obměně, dochází k velkým ztrátám „dobré praxe“.

10.2 „Dobrá praxe“ v činnosti vybraných organizací

DVO2: Kde ve své činnosti na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí spatřují pracovníci vybraných organizací české Charity „dobrou praxi“?

Respondenti dokázali poměrně snadno definovat oblasti, ve kterých spatřují svou „dobrou praxi“. Mnozí předkládali příklady projektů, jenž podle jejich mínění požadavky na „dobrou praxi“ splňují. Jednalo se především o příklady projektů, jenž se dokázaly osamostatnit, byly jednoduché a snadno realizovatelné a byly postavené z velké části na předávání know-how.

„Před dvěma lety jsme pomáhali jedné terapeutické komunitě. Udělali jsme tam pouze dvě besedy, nedávali jsme tam peníze. Přednášeli jsme o systému pomoci drogově závislým v České republice. Ukázali jsme jim, jak to děláme. Do půl roku zavedli tři služby, jenom na základě těchto besed. Bylo to úžasný. Byli schopni sehnat peníze a projekty realizovat“ (R5).

„Měl bych jeden dobrý příklad. Před třemi lety jsme pomáhali založit novou Charitu. Začali jsme tam s projekty, které vydělávají peníze. Pomohli jsme založit například svíčkařskou dílnu nebo půjčovnu kompenzačních pomůcek. Předali jsme jim naše know-how a oni prakticky do roka už byli nezávislí na naší pomoci“ (R3).

„Dobrou praxi“ spatřovali respondenti ve schopnosti své organizace se sektorově vymezit a věnovat se hlavně takovým činnostem, se kterými již mají zkušenosti. Dále dobře hodnotili svou schopnost zaměřit se na malé cíle a realizovat malé projekty na menším území. Schopnost zhodnotit své možnosti, možnosti a potřeby místních a schopnost navázat pevné partnerství byly dalšími prvky „dobré praxe, o kterých respondenti hovořili. Hovořili také o výhodě organizací Charity, jenž mají v mnoha zemích přirozené partnery v podobě místních Charit a farností. Tato skutečnost jim usnadňuje práci a otevírá více možností. „Dobrou praxi“ spatřovali respondenti také ve schopnosti ponechat místním partnerům dostatek prostoru k realizaci projektů podle jejich představ. Zdůrazňovali, že se snaží především o předávání know-how a nabídnutí inspirace. Konkrétní uchopení a realizaci projektů ponechávají v rukou místních. Z tohoto důvodu se také snaží, aby byly projekty vedeny místními lidmi, nikoli externisty. Za svou „dobrou praxi“ považovali někteří respondenti také

nastavený systém postupného uvolňování finančních prostředků a podporu místní podnikatelské sféry, například nákupem vybavení v místě realizace projektu.

„Máme určité sektory, zemědělství, sociální a zdravotní péče a částečně vzdělávání, ve kterých se snažíme profilovat, do kterých investujeme“ (R9).

„Neděláme nic bezhlavě. Pracujeme v oblastech, kde máme zkušenosti“ (R10).

„Nepouštíme se do velkých projektů. Zaměřujeme se na menší jednotku, jednotku obce nebo mini regionu. Pomohlo nám také zaměření na menší cíle“ (R7).

„Nastavujeme činnosti tak, abychom zejména posílili místní organizace. Takže pokud místní organizace shledá, že se chce zaměřit na určitou oblast a ví, že ta oblast bude vyžadovat dlouhodobější podporu, tak se i my zaměříme tímto směrem a místní organizaci v tom podpoříme“ (R1).

Za „dobrou praxi“ své organizace považovali respondenti také adekvátně nastavená interní pravidla pro uzavírání projektů a jejich předávání, dobře nastavený systém povinností, schopnost definovat realistické cíle a fungující systém kontroly jejich naplňování. Ojedinele se odkazovali také na konzultace a realizaci výzkumných studií s externími experty, skrze které se snaží „dobrou praxi“ posilovat. Jako „dobrá praxe“ bylo prezentováno i vysílání pracovníků se zkušeností z jedné země do druhé, ve které je realizován podobně zaměřený projekt. Umění vytvořit projekt, který je jedinečný a nemá v České republice obdoby, bylo taktéž označeno „dobrou praxí“ jedné z organizací.

10.3 Využití poznatků o „dobré praxi“ vybraných organizací

DVO3: Jaké možnosti využití „dobré praxe“ vnímají pracovníci vybraných organizací české Charity?

Respondenti se shodli, že primárně lze poznatky o „dobré praxi“ využít k jejich přenosu do dalších činností a ke sdílení a obohacování napříč pracovníky a organizacemi. Přenos poznatků si respondenti dokázali představit mezi zeměmi, ve kterých působí, i v rámci jedné země, z projektu na projekt. Samostatně ještě často uváděli možnost přenosu poznatků z České republiky do zahraničí.

„Využíváme zkušenosti z České republiky v zahraničí. Například oblastní Charita má dobrou zkušenost s nějakou službou, tak jede dělat školení k partnerům do zahraničí. Děláme také týdny expertů tady u nás, kdy přijedou ze zahraničí a mohou se podívat na naše služby“ (R4).

Smysl využívání poznatků o „dobré praxi“ spatřovali respondenti především v možnosti se díky nim vyvíjet a zlepšovat. Získávání a předávání poznatků podle jejich odpovědí usnadňuje navazování činností a může zjednodušit zavádění nových aktivit. Poznanky o „dobré praxi“ je také možné obohacovat již probíhající činnosti. „Dobré praxi“ se lze podle jednoho z respondentů učit také od místních partnerských organizací. Charita má podle několika respondentů výhodu v široké síti organizací, kterými je tvořena. Tato síť jí získávání a využívání poznatků o „dobré praxi“ usnadňuje. „Dobrou praxi“ může využívat k tvorbě projektů, na nichž se podílí více organizací Charity. V odpovědích se také objevil názor, že poznanky o „dobré praxi“ jsou velmi cenné pro propagaci organizace a potenciál jejich uplatnění je v této oblasti veliký.

Navzdory všem výhodám, které ve využívání poznatků o „dobré praxi“ respondenti spatřovali, upozorňovali na velké množství bariér. Především se jednalo o skutečnost, že podmínky v každé zemi, regionu či dokonce obci jsou rozdílné a proměnlivé. Není tedy možné přenést vše bez ohledu na kontext. Upozorňovali, že implementování úspěšného modelu do jiného prostředí z něho může udělat model neúspěšný. Někdy může být snaha zavádět poznanky o „dobré praxi“ do další činnosti zavádějící a kontraproduktivní. Někteří respondenti zdůrazňovali, že existuje velké množství neznámých, jež úspěšnost ovlivňují. Velký význam přikládali především lidskému faktoru. Respondenti se shodli na tom, že je možné poznanky o „dobré praxi“ využívat k inspiraci. Při implementaci projektů je však nutné ponechat prostor místním partnerům a zohledňovat výchozí podmínky. Poznanky by měly být využívány flexibilně a uplatňovány spíše v obecnější formě.

„Přenášet můžeme procesy, spolupracovat s místními a hledat konkrétní formy. Je potřeba předat znalosti a oni si to zavedou po svém“ (R5).

„Bohužel každá ta země je tak specifická, že nevím, zda by něco, co funguje v jedné, fungovalo i ve druhé“ (R7).

„Je vždycky důležité se podívat, jaké byly výchozí podmínky, v jakých podmínkách projekt dobře dopadl a zhodnotit, zda ty podmínky máme podobné nebo stejné v tom prostředí, kde chceme projekt realizovat“ (R8).

Respondenti dále navrhovali konkrétní způsoby sdílení poznatků o „dobré praxi“. Nejčastěji se objevovala možnost jejich předávání v rámci osobních setkávání kolegů uvnitř organizace a setkávání vedoucích nebo expertů napříč organizacemi. Další často navrhovanou možností bylo vytvoření sborníku či jiného typu dokumentu, jenž by představoval příklady „dobré praxe“. Ojedinele se objevovala také myšlenka zřízení otevřeného serveru či jednotné databáze, do které by zapojené organizace mohly volně nahlížet.

V souvislosti s navrhovanými způsoby sdílení poznatků o „dobré praxi“ respondenti vyjadřovali pochybnosti o jejich proveditelnosti a popisovali hlavní překážky. Většina se shodla na tom, že pracují v konkurenčním prostředí, a proto není předávání poznatků mimo organizace příliš podporováno. Boj o finanční prostředky byl shledán zásadní bariérou. Jeden respondent však vypověděl, že konkurenci mezi organizacemi Charity necítí. Méně často se objevoval i názor, že ke sdílení nedochází z důvodu nedostatku času a ochoty pracovníků. Získávání a využívání poznatků o „dobré praxi“ je vnímáno jako něco nad rámec běžných aktivit, na co zpravidla není kapacita. Jako další bariéra byla vnímána absence iniciátora, jenž by navrhované způsoby využití zaštitil a aktivně se věnoval jejich realizaci. Ojedinele se objevila myšlenka, že organizace nesdílí vzhledem k neoficiálnosti kroků, které při realizaci projektů činí. Jedinkrát se objevil i názor, že jakékoli teoretické informace nejsou tak přínosné, jako vlastní zkušenost. Organizace se z toho důvodu raději učí ze svých vlastních chyb a úspěchů.

Respondenti připustili, že předávání poznatků mimo rámec organizace snáze probíhá na základě neoficiálních setkání a kamarádských vztahů. Jako fungující a bezproblémové bylo prezentováno předávání poznatků mezi organizacemi Charity v rámci jedné diecéze. Jeden z respondentů rovněž uvedl, že organizace by měly před své vlastní zájmy stavět především zájmy země, regionu, kterému se snaží pomoci. Problémy s předáváním poznatků a vzájemnou výpomocí by tímto přístupem zmizely.

„Je prvořadé, aby se té zemi pomohlo, nikoli, která organizace tam bude působit“ (R1).

„Ještě není standardem, že si vyložíme na stůl karty a navzájem si vyměníme poznatky. Je pravdou, že konkurenční prostředí dokáže selektovat ty, kdo na to nemají“ (R9).

„Sdílení informací funguje dobře. Máme nastaveny standardní procesy komunikace. Máme jednotnou strukturu v diecézi a napříč diecézemi jsme partneři. Mezi Charitami konkurenci nevnímám.“ (R6).

„Může to být inspirace. Mám dojem, že řešíme vždy to akutní, co hoří, točíme se kolem toho, co se děje v terénu. Zabývat se tím, jak dobře implementovat projekty, identifikovat projekty s přesahem, na to nám nezbyvá čas. Viděla bych to spíš v ideovém a rámcovém přesahu. Sdílení spíše obecnějších teorií, idejí a nápadů“ (R2).

V souvislosti s tématem využívání poznatků o „dobré praxi“ respondenti zmiňovali i možnost využívání „špatné praxe“. Někteří považovali získávání a sdílení poznatků o „špatné praxi“ za přínosnější a využitelnější, než získávání a sdílení poznatků o „dobré praxi“. V případě „špatné praxe“ však připouštěli malou pravděpodobnost, že by existoval zájem ji prezentovat před ostatními. Za velké riziko považovali ztrátu dobré pověsti a poškození organizace, která by svou „špatnou praxi“ odhalila.

„Je to tady malý rybník, všichni se spíš tváří, že to dělají dobře. Myslím, že by to bylo trochu jako podseknout si větev. Neziskovky potřebují mít dobrou pověst a získávat prostředky od dárců. Ani česká společnost na to není připravena. Lidi mají spíš radost z chyb a problémů druhých, než aby se z toho poučili a ocenili to“ (R10).

11 Diskuse

Základní výzkumná otázka:

Jak přistupují pracovníci vybraných organizací české Charity ke vzájemnému sdílení „dobré praxe“ na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí?

Ze sesbíraných dat jasně vyplývá, že vzájemné sdílení „dobré praxe“ mezi organizacemi české Charity je udáváno a limitováno soupeřením o finanční prostředky. Ačkoli jsou organizace české Charity sdruženy do jednotné sítě a zastřešeny Charitou Česká republika, každá z organizací je zároveň samostatnou právnickou osobou, s vlastními

výkonnými a kontrolními orgány a se svobodně vybraným spektrem činností, kterým se věnuje. Každá za sebe se hlásí o finanční prostředky na své aktivity. V České republice se financování projektů a intervencí v zahraničí odvíjí od nastavených priorit a je nutné o ně soutěžit. Finance jsou poskytovány na omezenou dobu a nezaručují podporu určité aktivity po celý čas její realizace. Organizace tak nemají žádnou jistotu, že budou moci ve svých činnostech pokračovat. Důležitým zdrojem financí jsou také dárci, kteří mezi organizacemi volí dle svých vlastních pohnutek, na něž má velký vliv způsob, kterým se organizace prezentuje navenek. Toto prostředí nepodporuje snahu sdílet a předávat „dobrou praxi“ mimo rámec organizací. Každá z nich se snaží o využití své „dobré praxe“ pro svůj rozvoj a vnímá ji jako klíč k získání potřebných prostředků.

Sdílení „dobré praxe“ je obecně považováno za velmi zajímavé. „Dobrá praxe“ jedněch by mohla sloužit jako inspirace pro druhé. Zájem je především o sdílení teoretických konceptů, metod či idejí, jenž je možné přenášet do různých prostředí. Sdílení konkrétních příkladů či kazuistik je bráno s rezervou a je u něho zpochybňována možnost přenosu. Výchozí podmínky realizace projektů jsou považovány za určující a „dobrou praxi“, jakkoli úspěšnou v jiném prostředí, je proto třeba flexibilně přizpůsobovat.

Méně problematicky probíhá sdílení „dobré praxe“ v případě zahraniční humanitární pomoci. Humanitární intervence jsou vždy vedeny Charitou Česká republika, která místo sebe může delegovat jinou z organizací Charity. Intervence tak často probíhají za spolupráce několika organizací, jenž působí pod hlavičkou jedné mise. V rámci mise ke sdílení zcela logicky a bez jakýchkoli problémů dochází.

K přenosu poznatků mezi organizacemi snáze dochází v zahraničním prostředí. V případě, že v jedné zemi působí více organizací Charity, její zástupci mají tendence se neformálně sdružovat a v rámci přátelských posezení sdílet „dobrou praxi“. Sdílení je však neoficiální a dochází k němu pouze díky přátelským vazbám mezi jednotlivými pracovníky.

Celkově dělalo respondentů problém definovat „dobrou praxi“. Názory se rozcházely v tom, zda se jedná o poznatek, schopnost, technologii, systém, dílčí aktivitu, či celý projekt, jenž je charakteristický efektivností a funkčností. Na jedné straně stáli pracovníci s názorem, že „dobrá praxe“, ať už je brána jako poznatek, proces či celý projekt, musí nést určité znaky. Jednalo se především o udržitelnost, zplnomocňování, dobré partnerství, respekt k místním podmínkám a potřebám, inovativnost a přenositelnost. V opozici k nim stáli pracovníci

s myšlenkou, že všechny výše zmiňované znaky jsou samozřejmostí a „dobrá praxe“ má být něco navíc, přidaná hodnota.

Domnívám se, že výsledky výzkumu jsou poměrně zajímavé. Ukazuje se, že „dobrá praxe“ je velmi široký pojem a je vykládán rozličnými způsoby. Předkládané definice „dobré praxe“ jsou subjektivní a často vytvářeny za pomoci konkrétního příkladu. Získávání a využívání poznatků o „dobré praxi“ je obecně považováno za velmi důležité, především pro rozvoj vlastní činnosti organizace. Navzdory přikládané důležitosti, není systematickému získávání poznatků o „dobré praxi“ věnována dostatečná pozornost. Hlavním důvodem je nedostatek personálních, časových a finančních kapacit. Sdílení „dobré praxe“ mezi organizacemi Charity je taktéž považováno za žádoucí. S ohledem na konkurenční prostředí však prozatím není vnímáno jako oficiálně proveditelné a není mu přikládána velká důležitost.

V rámci výzkumného šetření byla ve stručné formě sesbírána celá řada konkrétních příkladů „dobré praxe“. Velmi zajímavým rozšířením by bylo například vytvoření plnohodnotných kazuistik. Obohacující by mohlo být také komparativní výzkumné šetření provedené mezi organizacemi Charity v zemi, jenž má zaveden jiný způsob financování. Takové šetření by pomohlo odhalit, nakolik je skutečně limitující konkurenční prostředí a zda existuje jiná významnější bariéra sdílení.

V. ZÁVĚR

Organizace české Charity se na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí věnovaly a stále věnují velkému spektru činností. V českém prostředí patří k nejvýznamnějším nestátním aktérům v této oblasti. Se svými aktivitami v zahraničí začaly již před rokem 1989. V následujících letech se jejich činnosti rozšířily a v současnosti působí v přibližně 25 zemích světa.

Cílem této diplomové práce bylo prozkoumat možnosti a limity přenosu a sdílení poznatků o „dobré praxi“ z pohledu vybraných organizací české Charity. Práce byla rozčleněna na teoretickou, metodologickou a praktickou část. Teoretická část se ve svých kapitolách obecně zabývala humanitární pomocí a rozvojovou spoluprací, popisem vybraných organizací české Charity a vymezením „dobré praxe“. Metodologická část byla postavena na definovaných cílech výzkumu a výzkumných otázkách, popisu zvolené strategie, popisu způsobu zjišťování a analýzy dat a definici výzkumného vzorku. V metodologické části byla navržena dvě výzkumná šetření, jež na sebe navazovala. Prvním z nich byl deskriptivní výzkum činností vybraných organizací české Charity na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí od roku 2000 do současnosti. Druhým z nich byl kvalitativní výzkum přístupu pracovníků vybraných organizací české Charity ke vzájemnému sdílení „dobré praxe“ na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí.

Výstupy deskriptivního výzkumu byly ve stručné formě prezentovány v teoretické části práce, v kapitolách věnujících se popisu činností vybraných organizací, a v plnohodnotné podobě souhrnné tabulky byly vloženy do přílohy této práce (viz. Příloha č. 4 – Výstupy dotazníkového šetření).

Výstupy kvalitativního výzkumu byly předloženy v praktické části práce v kapitolách věnujících se vnímání „dobré praxe“ pracovníky vybraných organizací, konkrétním příkladům „dobré praxe“ a možnostem využití poznatků o ní. Na základní výzkumnou otázku „Jak přistupují pracovníci vybraných organizací české Charity ke vzájemnému sdílení „dobré praxe“ na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí?“ bylo odpovězeno v závěrečné diskusi. Zajímavým zjištěním bylo například to, že ačkoli je systematické získávání a využívání poznatků o „dobré praxi“ považováno za velmi důležité, není mu věnována dostatečná pozornost. Hlavními důvody jsou nedostatek personálních, časových a finančních

kapacit. Sdílení „dobré praxe“ mezi organizacemi Charity je taktéž považováno za žádoucí, ale s ohledem na konkurenční prostředí zatím není vnímáno jako proveditelné na oficiální úrovni.

Ambice diplomové práce vytvořit materiál obsahující podstatné informace o zahraniční humanitární pomoci a rozvojové spolupráci a činnostech organizací české Charity v těchto oblastech byla naplněna. Konkrétními výstupy práce jsou souhrnná tabulka obsahující přehled činností vybraných organizací na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí a souhrn postojů pracovníků daných organizací k „dobré praxi“ a jejímu sdílení. Souhrnná tabulka nalezne využití mezi pracovníky vybraných organizací. Zvýší jejich vzájemné povědomí o zahraničních aktivitách, vytvoří základ pro nová partnerství na poli rozvojové spolupráce i humanitární pomoci a nabídne jim informace využitelné při propagaci zahraničních aktivit. Souhrn postojů pracovníků daných organizací k „dobré praxi“ a jejímu sdílení může posloužit k nahlédnutí do současného stavu a atmosféry, jenž mezi organizacemi panuje, a jako odrazový můstek pro další návazná šetření. Obohacující by mohlo být například komparativní výzkumné šetření provedené mezi organizacemi Charity v zemi, jenž má zaveden jiný způsob financování. Takové šetření by pomohlo odhalit, nakolik je skutečně limitující konkurenční prostředí a zda existuje jiná významnější bariéra sdílení.

VI. SEZNAM LITERATURY

ADAMCOVÁ, Nicol (ed.), 2006. *Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů pro Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. ISBN 80-86506-53-3.

ALONSO, A. José a GLENNIE, Jonathan, 2015. What is development cooperation? In *2016 Development Cooperation Forum Policy Briefs* [online]. č. 1. Dostupné z: http://www.un.org/en/ecosoc/newfunct/pdf15/2016_dcf_policy_brief_no.1.pdf [cit. 2016-3-6].

ARCIDIECÉZNÍ CHARITA OLOMOUC, 2003. *Stanovy Arcidiecézní charity Olomouc* [online]. Dostupné z: <http://www.olomouc.charita.cz/res/data/000192.pdf?seek=1411040065> [cit. 2016-3-27].

ARCIDIECÉZNÍ CHARITA PRAHA, 2005. *Stanovy Arcidiecézní charity Praha* [online]. Dostupné z: <http://praha.charita.cz/res/data/004/000610.pdf?seek=1301325102> [cit. 2016-3-28].

BECK, Ulrich, 2007. *Co je to globalizace? Omyly a odpovědi*. Vyd. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-123-9.

COPPOLA, P. Damon, 2007. *Introduction to International Disaster Management*. Boston: Butterworth Heinemann. ISBN 0-7506-7982-4.

ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA, 2009. *Rada pro ZRS* [online]. Dostupné z: <http://www.czda.cz/rozvojova-spoluprace/akteri-zrs-v-cr/rada-pro-zrs.htm> [cit. 2016-3-12].

ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA, 2009. *Partneři ZRS ČR* [online]. Dostupné z: <http://www.czda.cz/rozvojova-spoluprace/akteri-zrs-v-cr.htm> [cit. 2016-3-12].

ČLOVĚK V TÍSNI, 2008. *Globální problémy a rozvojová spolupráce: Témata, o která se lidé zajímají* [online]. Vyd. 2. Praha: Člověk v tísni. ISBN 978-80-86961-55-2. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_136.pdf [cit. 2015-12-30].

ČLOVĚK V TÍSNI, 2010. *Bobouš a Dáša: Šance pro rozvoj*. Praha: Člověk v tísni. ISBN 978-80-87456-06-4.

ČLOVĚK V TÍSNI, 2013. *Humanitární pomoc a rozvojová pomoc* [online]. Praha: Člověk v tísni o.p.s.. Dostupné z: <https://www.clovekv tisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc> [cit. 2016-1-21].

DANI, S. S. a kol., 2006. A methodology for best practice knowledge management. Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, In *Journal of Engineering Manufacture* [online], r. 10., č. 220, s. 1717-1728. Dostupné z: <https://dspace.lboro.ac.uk/dspace-jspui/bitstream/2134/4677/1/a> [cit. 2016-4-23].

Deklarace Dobrého humanitárního dárcovství - Principy a dobré praxe humanitárního dárcovství ze dne 17. června 2003 [online] Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/koncepce/deklarace_dobreho_humanitarniho.html [cit. 2016-3-5].

DIECÉZNÍ CHARITA BRNO, 2015. *Stanovy Diecézní charity Brno* [online] Dostupné z: <http://www.biskupstvi.cz/storage/dokumenty/stanovyCharita.pdf> [cit. 2016-3-27].

DIECÉZNÍ CHARITA ČESKÉ BUDĚJOVICE, 2006. *Stanovy Diecézní charity České Budějovice* [online] Dostupné z: <http://www.dchcb.cz/res/data/080/008892.pdf> [cit. 2016-3-27].

DIECÉZNÍ CHARITA LITOMĚŘICE, 2009. *Stanovy Diecézní charity Litoměřice* [online] Dostupné z: <http://dchltm.cz/res/data/002/000337.pdf?seek=1295011807> [cit. 2016-3-28].

DIECÉZNÍ CHARITA OSTRAVSKO-OPAVSKÁ, 2008. *Stanovy Diecézní charity ostravsko-opavské* [online] Dostupné z: <http://ostrava.caritas.cz/res/data/002/000362.pdf> [cit. 2016-3-28].

DIECÉZNÍ CHARITA PLZEŇ, 2004. *Stanovy Diecézní charity plzeň* [online] Dostupné z: http://www.farnostcheb.cz/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=287&Itemid=962 [cit. 2016-3-28].

DIECÉZNÍ KATOLICKÁ CHARITA HRADEC KRÁLOVÉ, 2009. *Stanovy Diecézní katolické charity Hradec Králové* [online] Dostupné z: <http://hk.caritas.cz/res/data/000149.pdf?seek=1289930320> [cit. 2016-3-28].

DISMAN, Miloslav, 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4. nezměn. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1966-8.

Evropský konsensus o humanitární pomoci - Společné prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropském parlamentu a Evropské komisi (2008/C 25/01) [online] Dostupné z: http://www.mzv.cz/public/1a/10/c5/795902_713061_KonsensusCesky.pdf [cit. 2016-1-21].

Evropský konsensus o rozvoji - Společné prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropského parlamentu a Komise o rozvojové politice Evropské unie (2006/C 46/01) [online] Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/sede04112008consensusondevelopment03_/sede04112008consensusondevelopment03_cs.pdf [cit. 2016-3-7].

EXNEROVÁ, Věra a Andrea VOLFOVÁ, 2008, poslední aktualizace 2012. *Chudoba*. In Rozvojovka [online]. Praha: Rozvojovka. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/chudoba> [cit. 2015-12-30].

FoRS - ČESKÉ FÓRUM PRO ROZVOJOVOU SPOLUPRÁCI, *Pojem zahraniční rozvojová spolupráce (ZRS)* [online]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/rozvojova-spoluprace/ceska-politika/pojem-zahranicni-rozvojove-spoluprace/#.VtwkXsvSnIU> [cit. 2016-3-6].

FoRS - ČESKÉ FÓRUM PRO ROZVOJOVOU SPOLUPRÁCI, 2011. *Zabraněná rozvojová spolupráce v roce 2010: stínová zpráva nevládních neziskových organizací sdružených ve FoRS - Českém fóru pro rozvojovou spolupráci*. Praha: České fórum pro rozvojovou spolupráci – FoRS. ISBN 978-80-904395-6-6.

FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS, 2014. *Good practices template* [online]. Dostupné z: www.fao.org/docrep/019/as547e/as547e.pdf [cit. 2016-4-23].

GIDDENS, Anthony a Philip W. SUTTON (ed.), 2013. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-0807-1.

HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.

HOKROVÁ, Marie a TÁBORSKÁ, Sylva (ed.), 2008. *Globální problémy a rozvojová spolupráce: Témata, o která se lidé zajímají*. [online] Praha: Člověk v tísni. ISBN 978-80-86961-55-2. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_136.pdf [cit. 2016-3-7].

HORKÝ, Ondřej, 2010. *Česká rozvojová spolupráce: Diskursy, praktiky, rozpory*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, ISBN 978-80-7419-040-7.

CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA, 2009. *Kodex Charity Česká republika* [online]. Praha: Charita ČR. Dostupné z: <http://www.charita.cz/res/data/020/002269.pdf> [cit. 2016-3-25].

CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA, 2013. *Stanovy Charity Česká republika* [online]. Praha: Charita ČR. Dostupné z: <http://www.charita.cz/res/data/014/001598.pdf> [cit. 2016-3-26].

CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA, 2016. *Humanitární pomoc* [online]. Praha: Charita ČR. Dostupné z: <http://svet.charita.cz/jak-pomahame/humanitarni-pomoc/> [cit. 2016-1-21].

CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA, 2016. *Kde působíme* [online]. Praha: Charita ČR. Dostupné z: <http://svet.charita.cz/kde-pusobime/> [cit. 2016-3-26].

CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA, 2016. *O Charitě* [online]. Praha: Charita ČR. Dostupné z: <http://www.charita.cz/o-charite/> [cit. 2016-3-25].

CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA, 2016. *Organizační struktura* [online]. Praha: Charita ČR. Dostupné z: <http://www.charita.cz/o-charite/organizacni-struktura/> [cit. 2016-3-25].

CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA, 2016. *Z historie: Charita na přelomu tisíciletí* [online]. Praha: Charita ČR. Dostupné z: <http://www.charita.cz/o-charite/z-historie/clanky-o-historii-charity/charita-pocatkem-noveho-tisicileti/> [cit. 2016-3-25].

CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA, 2016. *Z historie: Charita v letech 1994 - 1997* [online]. Praha: Charita ČR. Dostupné z: <http://www.charita.cz/o-charite/z-historie/clanky-o-historii-charity/charita-v-letech-1994-1997/> [cit. 2016-3-25].

CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA, 2016. *Z historie: Charita začátkem 90. let* [online]. Praha: Charita ČR. Dostupné z: <http://www.charita.cz/o-charite/z-historie/clanky-o-historii-charity/charita-zacatkem-90-let/> [cit. 2016-3-25].

CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA, 2016. *Z historie: Stručná historie Charity do r. 1990* [online]. Praha: Charita ČR. Dostupné z: <http://www.charita.cz/o-charite/z-historie/clanky-o-historii-charity/strucna-historie-charity-do-r-1990/> [cit. 2016-3-25].

JOHNOVÁ, Radka, 2008. *Marketing kulturního dědictví a umění* [online]. Praha: GRADA. ISBN 978-80-247-2724-0. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=1uQGrNswStQC&pg=PA108&lpg=PA108&dq=deskriptivn%C3%AD+kvalitativn%C3%AD+v%C3%BDzkum&source=bl&ots=745iU4GKj7&sig=5g2VrPEic5U4pMfVDRtqm2twQpc&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwid19K_wLjMAhXBuhQKHRsmDHsQ6AEIPzAG#v=onepage&q=deskriptivn%C3%AD%20kvalitativn%C3%AD%20v%C3%BDzkum&f=false [cit. 2016-5-1].

JUKL, Marek, 2008. Mezinárodní právo reakce na katastrofy In *Sborník příspěvků V. ročníku konference Medicína katastrof a 8. konference SVLFVL ČLS JEP* [online]. Praha: Společnost Český červený kříž. Dostupné z: http://www.cervenyriz.eu/cz/mhp_mp_katastrofy/IDRL_sbarnik_MEKA.pdf [cit. 2016-3-6].

JUKL, Marek, 2010 a 2011. *Noviny Červeného kříže* [online]. Praha: Český červený kříž. Dostupné z: http://www.cervenykriz.eu/cz/principy/Zakladni_principy_CK.pdf [cit. 2016-3-5].

Kodex kanonického práva – Codex Iuris Canonici, 1983. [online]. Dostupný z: [http://www.farnostzebrak.cz/dokumenty/cic\(1983cz\).pdf](http://www.farnostzebrak.cz/dokumenty/cic(1983cz).pdf) [cit. 2016-3-25].

KOHÁK, Erazim, 2004. Na okraj dvou slov: globalizace a demokracie. In *Globální spravedlnost a demokracie*. Vyd. 1. Praha: FILOSOFIA. ISBN 80-7007-210-5. s. 21-27.

KOHOUTEK, Tomáš (ed.) a Ivo ČERMÁK (ed.), 2009. *Psychologie katastrofické události*. Vyd. 1. Praha: Academia, ISBN 978-80-200-1816-8.

Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce ČR na období 2010-2017 [online]. Dostupné z: <http://www.czda.cz/editor/filestore/File/Koncepce%20Zahranicni%20rozvojove%20spoluprace%20na%20obdobi%202010-2017.pdf> [cit. 2016-3-9].

Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie (2012/C 326/01) [online]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026cs.pdf [cit. 2016-3-6].

KREBS, Vojtěch a kol., 2010. *Sociální politika*. Vyd. 5. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7357-585-4.

LERCH, Marika, 2015. *Fakta a číslo o Evropské unii: Humanitární pomoc* [online]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.3.2.html [cit. 2016-3-6].

MAREŠ, Petr, 1999. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství. Základy sociologie, 6. svazek. ISBN 80-85850-61-3.

MAŘÍKOVÁ, Hana, PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ, Alena a kol., 1996. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-311-3.

MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2007. *Základy sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-331-4.

MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2013. *Metody a řízení sociální práce*. 3. aktual. a dopl. vyd. Praha Portál. ISBN 978-80-262-0213-4.

MEZŘICKÝ, Václav (ed.), 2011. *Perspektivy globalizace*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-846-3.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2015. *Mimořádná událost* [online]. Praha: MV ČR. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/mimoradna-udalost-851851.aspx> [cit. 2016-1-21].

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2015. *Operační strategie humanitární pomoci ČR na rok 2015* [online]. Praha: MZV ČR. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/operacni_strategie_humanitarni_pomoci_cr_6.html [cit. 2016-3-5].

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2010. *Základní přehled humanitární pomoci* [online]. Praha: MZV ČR. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/zakladni_prehled_humanitarni_pomoci.html [cit. 2016-1-21].

Nariženi vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, ve znění pozdějších předpisů [online]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-463> [cit. 2016-3-6].

NORBERG, Johan, 2006. *Globalizace*. Vyd. 1. Praha: Alfa Publishing: ISBN 80-86851-32-X.

OCHA - UNITED NATIONS OFFICE FOR COORDINATION OF HUMANITARIAN AFFAIRS. *Coordination* [online]. Dostupné z: <http://www.unocha.org/what-we-do/coordination/overview> [cit. 2016-3-5].

OCHA - UNITED NATIONS OFFICE FOR COORDINATION OF HUMANITARIAN AFFAIRS. *Humanitarian Response: What is the Cluster Approach?* [online]. Dostupné z: <https://www.humanitarianresponse.info/en/coordination/clusters/what-cluster-approach> [cit. 2016-3-5].

OVERMAN, E. Sam, BOYD, J. Kathy, 1994. *Best Practice Research and Post-bureaucratic Reform*. In *Journal of Public Administration Research and Theory: J-PART* [online], r. 4, č. 1, s. 67-83. Dostupné z: <https://oied.ncsu.edu/selc/wp-content/uploads/2013/03/Best-Practice-Research-and-Postbureaucratic-Reform.pdf> [cit. 2016-4-23].

PAZDERKA, Josef ed., 2003. *Humanitární charta a Minimální standardy pro humanitární pomoc*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Sdružení Česká katolická charita. ISBN 80-7178-865-1.

PRINCOVÁ, Květoslava, 2012. *Úvod do zahraniční pomoci s důrazem na etiku jejího poskytování*. Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc. ISBN 978-80-87623-04-6.

PRINCOVÁ, Květoslava, 2013. Humanitární pomoc. In *Encyklopedie sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, s. 496-499. ISBN 978-80-262-0366-7.

PUNCH, Keith, 2008. *Úspěšný návrh výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-468-7.

RAMET, Valerie, 2015. *Fakta a čísla o Evropské Unii: Všeobecný přehled rozvojové politiky* [online]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_6.3.1.pdf [cit. 2016-3-20].

Smlouva o založení Evropského společenství (ES) tzv. Římská smlouva ze dne 25. března 1957, ve znění Amsterodamské smlouvy, ve znění smlouvy z Nice, ve znění Lisabonské smlouvy - přejmenována na *Smlouva o fungování EU* ze dne 3. prosince 2007, ve znění pozdějších předpisů [online]. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:326:FULL:CS:PDF>
[cit. 2016-3-20].

Smlouva o Evropské unii (EU) tzv. Maastrichtská smlouva ze dne 7. února 1992, platná od 1. listopadu 1993, ve znění Amsterodamské smlouvy ze dne 2. říjen 1997, ve znění smlouvy z Nice ze dne 26. února 2001, ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 3. prosince 2007, ve znění pozdějších předpisů [online]. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:326:FULL:CS:PDF>
[cit. 2016-3-20].

STOJANOV, Robert et al., 2008, poslední aktualizace 2012. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*. In *Rozvojovka* [online]. Praha: Rozvojovka. Dostupné z:

<http://www.rozvojovka.cz/humanitarni-pomoc-a-rozvojova-spoluprace> [cit. 2015-12-30].

STREČANSKÝ, Boris, 2000. *Na ceste za filantropiou, charitou, mecenstvom a sponzorstvom* [online]. Centrum pre filantropiu. Dostupné z:

<http://www.cpf.sk/files/files/Filantropia%20a%20charita.pdf> [cit. 2016-3-20].

SVOBODA, Daniel (ed.), 2009. *Efektivnost rozvoje - hledání nových cest: český příspěvek ke globálnímu procesu organizací občanské společnosti*. Praha: České fórum pro rozvojovou spolupráci – FoRS. ISBN 978-80-904395-0-4.

THE WORLD BANK, 2012. *About Development* [online]. Dostupné z:

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTSITETOOLS/0,,contentMDK:20147486~menuPK:344190~pagePK:98400~piPK:98424~theSitePK:95474,00.html#1>
[cit. 2016-3-9].

TOMEŠ, Igor, 2010. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-680-3.

TOMEŠ, Igor, 2011. *Obory sociální politiky*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-868-5.

TOMEŠ, Igor, 2012. Otázky realizace povinné sociální solidarity sociálním státem. In *Fórum sociální práce*. 2012. roč. 3, č. 2, s. 49-69. ISSN 1804-3070.

UNITED NATIONS, 2015. *The Millennium Development Goals Report 2015* [online]. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20PR%20Key%20Facts%20Global.pdf [cit. 2016-2-27].

UNITED NATIONS – Informační centrum OSN v Praze. Cíle udržitelného rozvoje (SDGs) 2015 - 2030 [online]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs-2015-2030/> [cit. 2016-3-6].

UNITED NATIONS – Informační centrum OSN v Praze. *Rozvojové cíle tisíciletí (MDGs)* [online]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/rozvojove-cile-tisicileti-mdgs/> [cit. 2016-3-6].

VEČEŘOVÁ Klára, 2014 (aktualizováno 2016). *Mapování zahraničních projektů v rámci české charitní sítě* [výzkumné šetření – interní materiál]. Praha: Charita Česká republika.

VESELÝ, Arnošt, 2010. Teoretické a metodologické základy „výzkumu“ dobré praxe. In *AULA*, roč. 18, č. 3 [online]. Dostupné z: http://www.csvs.cz/aula/clanky/2010-3_clanek_vesely.pdf [cit. 2016-4-23].

VODÁČKOVÁ, Daniela a kol., 2012. *Krizová intervence*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0212-7.

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů [online]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonDownload.jsp?idBiblio=52309&nr=3~2F2002&rpp=15#local-content> [cit. 2016-3-25].

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů [online]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239> [cit. 2016-3-6].

Zákon č. 151/2010 Sb., o zábraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zábraničí a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů [online]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-151> [cit. 2016-2-27].

VII. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - Dotazníková tabulka.....	82
Příloha č. 2 - Vzor vyplněné dotazníkové tabulky.....	83
Příloha č. 3 – Doprovodný text k výstupům dotazníkového šetření.....	85
Příloha č. 4 – Výstupy dotazníkového šetření.....	88
Příloha č. 5 - Návod k rozhovorům.....	89

Příloha č. 1 - Dotazníková tabulka

Mapování zahraničních projektů v rámci české charitní sítě

Název Charity	
Země působení	
Celý název projektu	
Doba trvání projektu (od – do)	
Typ projektu	a. humanitární pomoc b. rozvojová spolupráce
Zaměření projektu (můžete zvolit více možností)	a. zdravotní péče b. sociální péče c. zemědělství (chovatelé i pěstitelé) d. (drobné) podnikání e. vzdělávání f. životní prostředí g. zaměstnávání / trh práce h. snižování rizik katastrof ch. lidská práva, občanská společnost i. humanitární pomoc j. Adopce na dálku k. jiné (prosím uveďte jaké):
Počet a definice příjemců pomoci	
Rozpočet projektu	
Zdroje financování včetně kofinancování	
Partnerské organizace (jen u projektů od r. 2010)	
Město či oblast/GPS* údaje místa realizace projektu (lze uvést více měst či oblastí)	
Kontaktní osoba v ČR (jen od 2010)	Jméno
	Pracovní pozice
	E-mailová adresa (jen u projektu od r. 2010)
Stručný popis projektu (cíle, aktivity, výstupy) – v rozsahu max. 1500 znaků včetně mezer	
Odkaz na webové stránky projektu (pokud existují)	

*GPS údaje lze zjistit vložením názvu místa/adresy na maps.google.com. Po zobrazení daného místa (záložky) stisknout pravé tlačítko myši. Ze zobrazené nabídky vybrat Co je tady? Pod vyhledávacím oknem se následně objeví pole s názvem místa a číselné hodnoty GPS (např. Vladislavova 12/14 má hodnoty 50.080477, 14.421251).

Zdroj: VEČEŘOVÁ Klára, 2014 (aktualizováno 2016). *Mapování zahraničních projektů v rámci české charitní sítě* [výzkumné šetření – interní materiál]. Praha: Charita Česká republika.

Příloha č. 2 - Vzor vyplněné dotazníkové tabulky

Mapování zahraničních projektů v rámci české charitní sítě

Název Charity	Charita Česká republika	
Země působení	GRUZIE	
Celý název projektu	„Lidé s postižením: přirozená a respektovaná skupina společnosti“	
Doba trvání projektu (od - do)	5/2012 – 12/2014	
Typ projektu	a. humanitární pomoc b. rozvojová spolupráce	
Zaměření projektu (můžete zvolit více možností)	a. zdravotní péče b. sociální péče c. zemědělství (chovatelé i pěstitelé) d. (drobné) podnikání e. vzdělávání f. životní prostředí g. zaměstnávání / trh práce h. snižování rizik katastrof ch. lidská práva, občanská společnost i. humanitární pomoc j. Adopce na dálku k. jiné (prosím uveďte jaké): integrace osob s postižením	
Počet a definice příjemců pomoci	°celkem 70 osob ° lidé s postižením, sociální pracovníci (studenti magisterského oboru, čerství absolventi), 20 zaměstnavatelů °celkem 400 osob ° (počet přímých příjemců vynásobený ekvivalentem počtu rodinných příslušníků); pracovní skupina expertů; představitelé Ministerstva práce, zdravotnictví a sociálních věcí, Ministerstva regionálního rozvoje a infrastruktury; ...	
Rozpočet projektu (za celou dobu trvání)	6.527.836 Kč	
Zdroje financování včetně kofinancování	ČRA	
Partnerské organizace (jen u projektů od r. 2010)	Caritas Georgia Koalice pro samostatný život (CIL) Asociace sociálních pracovníků (GASW) Gruzínská asociace zaměstnavatelů (GEA)	
Město či oblast/GPS* údaje místa realizace projektu (lze uvést i více měst či oblastí)	3a Nutsubidze Plateau II 0183 Tbilisi, Georgia	
Kontaktní osoba v České republice	Jméno	Evžen Diviš
	Pracovní pozice	regionální manažer pro Střední Asii a Kavkaz
	E-mailová adresa (jen u projektu od 2010)	evzen.divis@charita.cz

<p>Stručný popis projektu (cíle, aktivity, výstupy) – v rozsahu max. 1500 znaků včetně mezer</p>	<p>Varianta 1) Projekt se zaměřuje na situaci osob s postižením, boj s diskriminačním přístupem a snížení společenského tabu, kterým jsou tyto lidé vystaveni. Projekt upozorňuje na nízkou integraci osob s postižením do společenského a pracovního procesu, která je nezbytnou podmínkou k fungování demokratické společnosti. Projekt se zabývá realizací rozsáhlých informačních kampaní, návrhy legislativních úprav a tvorbou Koncepce zaměstnanosti osob s postižením. Tyto aktivity se dějí za spolupráce expertního týmu, v němž je zastoupen i český odborník. Výstupy jsou následně prezentovány vládě. Další aktivitou projektu jsou školení absolventů oboru sociální práce zaměřená na specifika práce s osobami s postižením. Tato školení se zabývají také facilitací pracovního vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem s postižením. Součástí projektu je i výzkumné šetření, jehož cílem je identifikace potenciálních zaměstnavatelů osob s postižením. Výstupem tohoto šetření je online databáze, jež je předána Radnici města, oddělení sociálních věcí, která ji dále aktualizuje a spravuje. Pro pilotní skupinu osob s postižením je realizována stáž/rekvalifikační kurz, kterým se zvyšují jejich pracovní schopnosti.</p> <p>Varianta 2) CÍLE: ° cílem projektu je integrace osob s postižením do společenského a pracovního procesu ° dalším cílem je upozornit na postavení osob s postižením AKTIVITY: ° realizace rozsáhlých informačních kampaní, návrhy legislativních úprav a tvorba Koncepce zaměstnanosti osob s postižením (spolupráce expertního týmu, v němž je zastoupen i český odborník) ° prezentace výstupů vládě ° školení absolventů oboru sociální práce zaměřená na specifika práce s osobami s postižením ° výzkumné šetření (identifikace potenciálních zaměstnavatelů osob s postižením) VÝSTUPY: ° výstupem výzkumného šetření je online databáze, jež je předána Radnici města, oddělení sociálních věcí, která ji dále aktualizuje a spravuje ° pro pilotní skupinu osob s postižením je realizována stáž/rekvalifikační kurz, kterým se zvyšují jejich pracovní schopnosti ° návrhy legislativních úprav ° Koncepce zaměstnanosti osob s postižením</p>
<p>Odkaz na webové stránky projektu (pokud existují)</p>	<p>http://svet.charita.cz/kde-pusobime/evropa-a-postsovetske-republiky/gruzie/lide-s-postizenim/</p>

Zdroj: VEČEŘOVÁ Klára, 2014 (aktualizováno 2016). *Mapování zahraničních projektů v rámci české charitní sítě* [výzkumné šetření – interní materiál]. Praha: Charita Česká republika.

Příloha č. 3 – Doprovodný text k výstupům dotazníkového šetření

Mapování zahraničních projektů v rámci české charitní sítě

MAPOVÁNÍ ZAHRANIČNÍCH PROJEKTŮ

realizovaných českými Charitami mezi lety 2000 a 2014

Mapování zahraničních projektů realizovaných českými Charitami probíhalo od května do září roku 2014. Revize proběhla v dubnu roku 2016. Impulsem k mapování byla snaha zdokonalovat spolupráci v rámci české charitní sítě. Cílem celého výzkumného šetření bylo zmapovat zahraniční aktivity jednotlivých Charit v České republice na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce. Výzkumné šetření se zaměřovalo na probíhající aktivity a na ukončené aktivity, jež započaly nejpozději v roce 2000.

Realizátorem výzkumného šetření byla Charita Česká republika jako zastřešující subjekt charitní sítě České republiky. Výzkumné šetření probíhalo za spolupráce s členy humanitárního kolegia, řediteli jednotlivých Charit a osobami odpovědnými za zahraniční aktivity.

Výběr výzkumného vzorku probíhal za pomoci techniky sněhové koule. Tato technika umožňuje postupné nabalování respondentů. Výzkum začíná u osoby, jejíž příslušnost k výzkumnému vzorku je jasně definována. Tato osoba je následně požádána, aby jmenovala další. Tímto způsobem se pokračuje až do okamžiku nasycení vzorku. Jasně definovanými osobami byly v našem případě Charity, jež svou zahraniční činnost deklarují na webových stránkách. Další respondenti byli podle techniky sněhové koule doporučováni právě těmito jasně definovanými osobami.

Do mapování zahraničních projektů se zapojily následující Charity:

- **Arcidiecézní charita Olomouc**
- **Arcidiecézní charita Praha**
- **Diecézní charita Brno**
- **Diecézní charita České Budějovice**
- **Diecézní charita Litoměřice**
- **Diecézní charita ostravsko-opavská**
- **Diecézní charita Plzeň**
- **Diecézní katolická charita Hradec Králové**
- **Charita Česká republika**
- **Charita Ostrava**
- **Oblastní charita Hodonín**
- **Oblastní charita Třebíč**
- **Oblastní charita Znojmo**

Technikou sběru dat byl dotazník, jenž byl v případě potřeby nahrazen strukturovaným rozhovorem vedeným telefonicky nebo osobně. Data byla sbírána do dotazníkových tabulek, jenž byly mezi respondenty rozeslány společně s doprovodným textem a vzorovou dotazníkovou tabulkou.

Výsledkem mapování je souhrnná tabulka, která je volně přístupná českým Charitám. Vzniklá tabulka si klade následující cíle:

- zvýšit vzájemné povědomí o zahraničních aktivitách v rámci charitní sítě
- usnadnit a zrychlit reakce na humanitární krize
- vytvořit základ pro nová partnerství na poli rozvojové spolupráce i humanitární pomoci
- vytvořit základ pro další návazná a hlubší výzkumná šetření
- nabídnout informace využitelné při propagaci zahraničních aktivit

Výsledkem celého mapování je souhrnná excelová tabulka:

Tabulka Zahraničních projektů je rozdělena do několika kategorií. V rámci kategorií je možno používat nastavené filtry nebo vyhledávat pomocí klávesové zkratky Ctrl + F.

Tabulka obsahuje následující kategorie:

Název Charity

Země působení

Celý název projektu

Doba trvání projektu

Typ projektu

V kategorii typ projektu mohli respondenti volit z následujících možností:

- humanitární pomoc
- rozvojová spolupráce

Zaměření projektu

Dotazníková tabulka obsahovala několik možností volby stanovených podle výročních zpráv Charity Česká republika. Respondenti měli možnost doplnit jiné zaměření, pokud jejich projekt nespadal do žádné z předem definovaných oblastí. Respondenti uváděli následující zaměření projektů:

- zdravotní péče
- sociální péče
- zemědělství (chovatelé i pěstitelé)
- (drobné) podnikání
- vzdělávání
- životní prostředí
- zaměstnávání / trh práce
- snižování rizik katastrof
- lidská práva, občanská společnost
- humanitární pomoc
- Adopce na dálku
- jiné: integrace, migrace, management a administrace, vodní zdroje, zvyšování kapacit, navázání partnerství, stavby a rekonstrukce, rozvoj komunity

Počet a definice příjemců pomoci

Rozpočet projektu (zadáno v Kč)

Rozpočet projektu (zadáno v EUR)

Rozpočet projektu (zadáno v USD)

Rozpočty projektů byly respondenty zadávány ve třech různých měnách, a to sice v českých korunách, eurech a amerických dolarech. Rozpočet je vždy zapsán v příslušném sloupci. Při případném sčítání rozpočtů je třeba sečíst každý sloupec zvlášť, výsledky převést na stejnou měnu a následně vytvořit celkový součet.

Zdroje financování včetně kofinancování

Partnerské organizace (projekty od roku 2010)

Město či oblast/GPS údaje místa realizace projektu

Kontaktní osoba v ČR (jen od roku 2010)

Kontaktní osoba je vždy člověk, který je schopen o projektu poskytnout bližší informace nebo předat kontakt na odpovědnou osobu. Kategorie kontaktní osoba v ČR je rozdělena na následující podkategorie: jméno, pracovní pozice, e-mailová adresa

Stručný popis projektu

Obsahem stručného popisu jsou především cíle, aktivity a výstupy rozvojových projektů a humanitárních intervencí. Tato kategorie umožňuje získání konkrétnější představy o jednotlivých

zahraničních aktivitách.

Odkaz na webové stránky projektu

Odkaz na webové stránky je uváděn pouze v případě, že takové stránky existují.

Některé údaje byly bohužel zjištěny pouze částečně nebo vůbec. V takovém případě je v příslušné buňce vložen vysvětlující komentář, který se zobrazí při jejím označení.

Zdroj: VEČEŘOVÁ Klára, 2014 (aktualizováno 2016). *Mapování zahraničních projektů v rámci české charitní sítě* [výzkumné šetření – interní materiál]. Praha: Charita Česká republika.

Příloha č. 4 – Výstupy dotazníkového šetření

Mapování zahraničních projektů v rámci české charitní sítě

Příloha je umístěna ve formátu excelové tabulky na datovém nosiči CD.

Zdroj: VEČEŘOVÁ Klára, 2014 (aktualizováno 2016). *Mapování zahraničních projektů v rámci české charitní sítě* [výzkumné šetření – interní materiál]. Praha: Charita Česká republika.

Příloha č. 5 - Návod k rozhovorům

<p>Základní výzkumná otázka:</p> <p><i>Jak přistupují pracovníci vybraných organizací české Charity ke vzájemnému sdílení „dobré praxe“ na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí?</i></p>	
DVO	ZÁKLADNÍ OTÁZKY DO ROZHOVORU
<p>DVO1:</p> <p><i>Jak vnímají pracovníci vybraných organizací české Charity „dobrou praxi“?</i></p>	<p>Co je podle Vás „dobrá praxe“?</p> <p>Již jste pracoval/a s „dobrou praxí“?</p>
<p>DVO2:</p> <p><i>Kde ve své činnosti na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v zahraničí spatřují pracovníci vybraných organizací české Charity „dobrou praxi“?</i></p>	<p>Jakým činnostem na poli humanitární pomoci nebo rozvojové spolupráce v zahraničí se věnujete?</p> <p>Jaký projekt či intervenci, na kterém jste se podílel/a, byste označil/a jako „dobrou praxi“?</p>
<p>DVO3:</p> <p><i>Jaké možnosti využití „dobré praxe“ vnímají pracovníci vybraných organizací české Charity?</i></p>	<p>Jak je podle Vás možné získávat poznatky o „dobré praxi“?</p> <p>Jak byste s takovými poznatků naložil/a?</p> <p>Co podle Vás podporuje přenos poznatků o „dobré praxi“ z jedné činnosti do druhé?</p> <p>Co je podle Vás bariérou v přenosu poznatků o „dobré praxi“?</p> <p>Jak a do jaké míry je podle Vás možná výměna poznatků o „dobré praxi“ mezi organizacemi českých Charit?</p> <p>Jaká forma sdílení poznatků o „dobré praxi“ by Vám nejvíce vyhovovala?</p> <p>Privítal/a byste v rámci sdílení poznatků o „dobré praxi“ také sdílení poznatků o neúspěšné, selhávající praxi?</p>